

List za koristi delav-
skega ljudstva. Delav-
ci so opravičeni do
vsega kar producirajo.

This paper is devoted
to the interests of the
working class. Work-
ers are entitled to all
what they produce.

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office
at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 4008 W. 31. Str., Chicago, Ill.

"Delavci vseh dežela. združite se!"

PAZITE!

na številko v oklepaju.
ki se nahaja poleg va-
šega naslova, prileplje-
nega spodaj ali
na ovitku. Ako (374)
je številka
tedaj vam s prihodnjo
številko našega lista po-
steče naročnina. Prosi-
mo, ponovite jo takoj.

Stev. (No.) 373.

Chicago, Ill., 3. novembra (November) 1914.

Leto (Vol.) IX.

VOJNA V IMENU KULTURE IN ZA KULTURO.

I. VOJNA IN KULTURA.

Največji izbruh divjstva: Vojna v Evropi — ima veliko vzrokov in veliko ciljev. Kakor se onim, ki previdno skrivajo svoj pravi obraz, bolje zdi, tako jih pa razlagajo. Če si je človek tista borna čutila, ki jih ima, ohranil zdrava, mora pa vsekakor najbolj obstrmeti, ako sliši, da se vodi ta vojna zaradi — kulture.

Nepričakovana klofuta čez ves obraz ne bi mogla učinkovati bolj osupljivo kakor ta beseda v taki zvezi. Kajti nasprotje v pojmih je tako kričeče, kakor če bi kdo trdil, da je vrh Mont Blanca najpripravnejše prezimovališče.

Različne definicije so bile že podane za kulturo. Človeški jezik je tako nepopolno sredstvo, da se z njim nikakor ne more izreči vse, kar je; niti vseh svojih misli in čustev, ki so že sama nepopolna, ne moremo tako izraziti z njim, da bi jih besede izčrpale do dna. Točne definicije so navadno težke.

Ali ker od besede ne moremo zahtevati več nego more beseda dati, lahko imenujemo kulturo svoto sadov, ki jih je dalo delo — materialno in duševno delo; na duševno delo se polaga največja važnost, kadar se govori o kulturi.

Nekateri razlagalci gredo dalje in pravijo, da je kultura le to, kar se je ustvarilo na duševnem polju, pa obsegajo s tem imenom umetnost, leposlovno literaturo, abstraktno filozofijo. Materialne pridobitve napredka pa imenujejo civilizacijo.

Ta delitev je sama ob sebi težavna, ker se duševno in materialno delo ne da tako strogo ločiti, kakor bi hoteli schematici, kadar tlačijo vse življenje v pravilne rubrike in določajo za vsak njegov pojav poseben predal. Zato prihajajo tudi pogostoma v stiske in sami s seboj v nasprotje.

Ze mejo med rokodelstvom in umetnostjo je čisto težko določiti; saj se je umetnost po večini razvila iz rokodelstva. In tudi dandanašnji bo marsikateri rokodelski izdelek bolj zaslužil umetniško označbo kakor mnoge šare, ki jih smatrajo njih stvarniki in nesposobni kritiki za umetniške proizvode.

Kultura nas je naučila ceniti življenje. Divjak ne pripisuje življenju veliko vrednosti. Njegov um je premalo razvit, da bi se mogel ukvarjati z vsakovrstnimi vprašanji in pojavi življenja. Ciljev ne pozna. Namenov nima. Sedanjost mu je vse. Problem, kakšen zmisel ima življenje, se še ni dotaknil njegove notranjosti. Nagon obstanka mu je instinktiven. Sebe ima rad, ali posebno visoke cene si ne pripisuje. Polzavedno se čuti v svoji nesamostalnosti za predmet slučaja, usode, kakšne nerazumljive skrivnosti.

Ubiti medveda mu ni nič; ubiti človeka ne mnogo več. Šele na neki višji stopnji spoznava v svojem "bližnjem", ki pa mu je sovražnik, čim ne pripada njegovemu plemenu, različne lastnosti, in kadar ga je ubil, ga ne zavžije le zato, da si utiša lakoto, ampak tudi zato, da sprejme njegove lastnosti: Hrabrost, zvižanost, dober sluh itd.

Kultura povečava človeku pomen življenja. Čim obsežnejše so njegove pridobitve in čim več so vredne, tem manj živi tjavendan. Njegovo življenje dobiva cilje, namene, s tem pa tudi večji pomen. Sedanjost se bolj in bolj umika prihodnosti, kateri posvečuje svoje delo in stremljenje. Vrednost lastnega življenja ga uči tudi življenje drugih ljudi višje ceniti.

Prvotni surovi egoizem se umika altruizmu. Čut solidarnosti se utrjuje. Tudi tam, kjer je največ sebičnosti, je najti njegove sledove. Naj je človek brezsrčen, vendar razume, da so mu potrebni drugi ljudje. In če bi bilo nekoliko tisoč absolutnih egoistov, ki jim ni za življenje milijonov človeških bitij več kakor za življenje muhe, se je vendar cenitev življenja med milijoni neskončno povzdignila.

MIRU NI NIKJER.

Boj je načelo življenja; o tem ne more biti med pametnimi ljudmi nobenega prepira.

V vsemiru ni nikjer smrti; v vesoljnosti ni nikjer miru. Povsod je gibanje. Kar se nam zdi smrt, je samo izprememba oblike.

Tisti hip, ko je človek "umrl", se nikakor ni pričel "večni mir." Sree ne bije več, toda v trupu se vrše procesi, ki se na njem očitno poznajo. Kadar dosežejo "končni uspeh", da popolnoma razdenejo truplo, se vse tiste snovi, iz katerih je bilo telo sestavljeno, zopet spajajo v druge sestavine ter se gibljejo dalje in dalje brez konec in kraja.

Skalo vidimo, navidezno negibeno kakor najpopolnejši mir. Ali tudi to je zmota. Neprenehoma se gibljejo molekili, iz katerih je sestavljena; brez prestanja vplivajo nanjo elementarne sile; tudi zanjo pride čas, ko je ne bo več.

Njene sestavine pa so večne in se bodo gibale brez konec in kraja po večnih zakonih.

V naravi ni miru. V naravi je gibanje in večni boj.

II. Blaznost.

Vojna se napove.

Tisti trenutek so vsi normalni pojmi izpreobrnjeni. Včeraj je bil v najboljsem slučaju bedak, kdor je lahkomišelnost izpostavljala življenje nevarnosti. Kdor bi bil ukazal človeku, naj skoči s prvega nadstropja na cesto, bi ga bili zaprli. Morda bi bili dali preiskati njegovo duševno stanje. Ukaz bi bili na vsak način smatrali za zločin.

Skok v nevarnost bi veljal le tedaj za hvalovredno dejanje, če bi šlo za rešitev drugega življenja.

Vojna izbruhne.

Kdor ne tvega svojega življenja, je sedaj strahopetnejši; vojaški zakon določa za to smrt. Pravzaprav je razumno varovati svoje življenje. Ali čim dobi razumno dejanje ime strahopetnosti, postane neumno; zakaj smrt žuga spredaj in zadaj; in spredaj je še nekoliko več upanja, da ji človek uide.

Torej mora na tisoče, na stotisoče ljudi izpostavljati življenje; v sedanji vojni na milijone. Od "najvišjega vojnega gospodarja" imenovani vojskovodja, zaupnik "od Boga postavljenega" vladarja, "nada domovine" ukazuje sedaj stoterim, tisočerm, milijonom, naj se mečejo s prvega, drugega, tretjega nadstropja na tla, na one, ki so spodaj; morda jim s svojim skokom razkoljejo črepinje, morda jim polomijo tilnike — morda pa si sami potarejo kosti ali pa se pobijejo.

Od onega trenutka, ko je izbruhnila vojna, je tisti, ki tako ukazuje, najvišja avtoriteta v državi. In po pravici. Če je vojna potrebna, opravičena, mora biti vse podrejeno njenim interesom. Kajti le tako more organizirana moritev doseči svoj namen.

Norec bi bil, kdor bi v normalnih časih izdajal taka povelja. Kadar je vojna, je najvišja modrost vtelesena v onem, ki bi bil v normalnih časih norec ...!

Sarajevske vislice.

Štiri mesece izza sarajevskega atentata, katerega žrtvi sta postal mister Frane Ferdinand Oesterreich-Este, v Avstriji imenovan nadvojvoda in cesarska in kraljevska visokost, ter njegova žena, rojena Chotek, imenovana vojvodinja Hohenberg, je takozvana Pravica izrekla zadnjo besedo. Govorila je tako, kakor je moral pričakovati vsak, "kdor jo pozna.

Štirje ljudje so bili obsojeni na smrt na vislicah, eden na dosmrtno ječo, dva na dvajsetletno ječo, eden na šestnajst let, eden na tri najst let, dva na deset let, eden na sedem, trije vsak na tri leta. Dvanajst so jih morali oprostiti.

Takoj po atentatu so se raznašali po časopisih odurni prepri. Če je Gavro Princip, ki je s svojim revolverjem zadel habsburškega princa in njegovo ženo, že dvajset let star ali ne. Dasi ne more biti v tem nobene skrivnosti, so se vladi poslužili listi na vse kriplje trdili, da bi iznašli novo matematiko in napravili iz devetnajstih let dvajset.

Krvnikom in krvniškim natu-

ram je vedno žal, če jim uide kakšna žrtva.

Princip še ni bil dvajset let star, ko je bil dvignil revolver proti Francu Ferdinandu, pa ga niso mogli obsoditi na več kakor dvajset let ječe. Zato so našli izmed obtožencev štiri druge, s katerimi hočejo okrasiti vislice.

O tem, kako so jih sodili, se malo ve. Poročila, ki so šla po svetu iz uradnega avstrijskega vira, so bila namenoma tako nejasna, da se ni moglo ločiti, kaj pravi obtožnica in kaj izpovedujejo obtoženi sami. O izpovedbah priče se nič ne ve. Oficiozna vest pravi: "Pri obravnavi se je dognalo, da sta dala Ciganović in srbski major Tankosić zarotnikom šest bomb in štiri revolverje."

Kako se je to dognalo, ne vemo. Dokazi niso znani javnosti. In zakaj naj bi brez dokazov zaupali avstrijski justici, ki je morala to "dognati", kar so ji ukazali, tega tudi ne vemo.

Mogoče, da so vsi obsojeni krivi. Nismo se nikoli ogrevali za atentate, ne poznamo zarotnikov

III. SMRT RAZUMA.

Kakor črede ovac v klavnico, tako korakajo trume vojakov na bojišče.

Vojaki — to so ljudje kakor mi. Enaka čutila imajo, enake organe, enak duševni aparat. Včeraj so bili še med nami in se v ničemer niso razlikovali od nas.

Danes so preoblečeni. Doma se je vsak lahko opravi, kakor se mu je zdelo. Zdaj so jih vteknili vse v enake obleke. Samo majhne krpice različne barve so jim našili na ovratnike, da se pozna, h kateremu krdelu spadajo. Tako se da tudi psu obroč okrog vratu in se vanj zapraska gospodarjevo ime.

Nekaterim prišijejo na one krpice še zvezde, zlate, srebrne, platnene, kakor je. Te zvezdice označujejo stopnjo modrosti vsakega posameznika. Pamet se je iz možganov preselila v te znake.

Krdelo nalože na vlak — prav tako kakor živino. Ukaz je izdan: Potujte! In ukaz je vse. Ukaz nadomešča razum, voljo, misel, razsodnost.

Zakaj potuješ? — Ker je ukazano.

Kam potuješ? — Kamor ukažejo.

Vojaki imajo puške in bajonete, drugi ostro nabrušene sablje. Dali so jim toliko nabojev, kolikor jih le morejo nositi. Nekateri so okrog topov, manjših in večjih. Cesar se je mogel človeški um domisliti za uspešno moritev, vse je pripravljeno. Na vojno gredo.

— Kam, vojaki?

— Ne vemo. Nemara na sever, nemara na jug.

Kamor nas popeljejo?

— Proti sovražniku?

— Proti sovražniku ...

Ukazali so jim, da morajo smatrati za sovražnika onega, proti kateremu jih popeljejo. Sami ga ne poznajo. Ne vedo, kaj jim je storil. Nikdar niso imeli opravka z njim. Ali ukaz pravi, da je sovražnik. In ukaz je vse.

Ne razmišljaj, ne beli si glave. Razum je prepovedan na vojni, zakaj če apeliraš nanj, boš človek. A biti moraš vojak, stroj, aparat za ubijanje.

in zanimati nas morajo le z obče človeškega stališča.

Ne glede na to pa lahko pravimo, da se je v Sarajevu odigrala grda justična komedija. Ker je Avstrija trdila, da je bila zaradi sarajevskega atentata prisiljena na vojno, bi bila morala to dokazati v procesu proti Principu in tovaršem.

Štirje bodo zaradi Franca Ferdinanda viseli, ne da bi bila svetu podana popolna jasnost. Ali kaj šteje to še zdaj, ko jih je na tisoče padlo, popolnoma nedolžnih, popolnoma neprizadetih?

Pravijo, da je bilo v sodni dvorani slišati ob razglasanju sodbe grmenje topov: okrog Sarajeva so se avstrijske čete bojevale s srbskimi, ko so v Sarajevu pripravljali vislice. Ta grom je pravil, da je dvojce življenj Franca Ferdinanda in Zofije že davno maščevanih z gomilami ljudskih žrtev.

Ali glavnim krivcem, začetnikom evropske groze še ni izrečena sodba — kljub sarajevskim vislicam.

PREVEČ JE LJUDI?

Pravijo, da je na svetu dosti ljudi. Oglašali so se celo modrijani, ki so trdili, da jih je preveč in so s tem opravičevali vojne, čes da so potrebne kakor puščanje žile; kmet iztrebi plevel iz njive, vojna pa uniči ljudi, kar jih je odveč, da imajo oni, ki ostanejo, dosti prostora in zraka.

Ne strinjamo se s to filozofijo, ker ni prav nič preveč človeštva na zemlji, ampak vidimo, da je ogromno rodovitne zemlje puste, ker ni ljudi, da bi jo obdelali. Nepregledne puščave se raztezajo po Afriki in Aziji, večje zapreke prometu kakor oceani. Pragozdovi pokrivajo cele dežele; še je dosti takih, da se jih ni doteknila človeška noga.

Za ljudska bivališča je dovolj prostora na tem planetu. Desetkrat, stokrat več bi ga lahko bilo, pa ga ne bi bilo preveč.

Znanost napreduje neprenehoma. Tehnika tekmuje z njo. Kdo bi mogel reči, da ne pride dan, ko bo Sahara izpremenjena v vrtove, med katerimi bo industrija proizvajala svoja bogastva?

Ljudi ni preveč. Čim več jih bo, tem hitreje in lažje bo človeštvo doseglo svoje najvišje cilje.

IV. NAJVEČJE BARBARSTVO.

Človek je bitje, čigar življenje ima najvišje cilje. Ako živi kakor slepo orodje slučaja, brez misli na bodočnost, brez brige za jutranji dan, brez skrbi za poznejše generacije, izgubi tisto, kar ga povzdiguje nad žival; degradira se na stopnjo vola, ki se napase, kadar ga poženo na pašo in skonča brez sledu, kadar ga pobijejo.

Stotisočletna kultura se je trudila, da bi dvignila človeka in napravila iz njega duševno bitje. Zverinam so se razvijali organi za rop in za boljše zaživanje plena. Človeku so se razvijali možgani in živčevje; roke so mu postajale vse gibčnejše, prsti finejši. Ves njegov organizem se je bolj in bolj prilagodil potrebam razumnega dela.

Človek je kultiviral sebe in svoj svet. V tem je spoznal svojo nalogo na zemlji. Kulturno delo je dalo njegovemu življenju ceno. V solidarnem stremljenju človeštva je tudi posameznikom eksistenca dobila največjo vrednost.

Če raznese veter v puščavi kup peska, pa nasuje na drugem kraju gomilo, je to igra prirode. Nič več ne bi pomenila smrt človeka, če bi živel le za to, da diha, je in pije, da izpreminja organske in neorganske snovi v sestavine svojega telesa in jih daje zopet od sebe.

Kadar je človek postal kulturni delavec, označuje njegovo delo vrednost njegovega življenja. Delavec je stvarnik. Dolgo življenje omogoča veliko stvarjanja, riše globoke sledove v bodočnost, povečava bogastvo vsega človeštva.

Čim več življenja, tem več dela; čim več dela, tem več kulture.

Naenkrat zadoni trobenta. Boben zapoje, ta barbarični instrument, ki daje vedno le en glas od sebe in dela le hrup, da zaglušuje sluh, ubija misel in draži živce.

Tisti trenutek izgubi stvarjanje vso vrednost; uničevanje jo zamenja.

Predvsem uničevanje človeškega življenja in zdravja. Razlika je v tem le majhna. Lahke rane, ki se dajo hitro ozdraviti, na zadovoljujejo "boga vojskinih trum." Tako je treba zadeti sovražnika, da se ne more vrniti na bojišče. "Ideal" bi bil, če bi se v prvi bitki uničila vsa sovražnikova armada.

Težko ranjeni, pohabljeni ljudje so za delo, za stvarjanje prav tako izgubljeni kakor ubiti. Vojna ima tak namen. To je edini njen zmisel. Svoj cilj doseže z ubijanjem delavcev, iz izpreminjanjem ljudi v mrlične in invalide.

Krogla umori človeka. S tem mu vzame vse. Njega pa vzame človeštvu, delu, bodočnosti, kulturi. Tisoč in tisoč jih pokonča vojna. Tisoč in tisoč glav in rok je izgubljenih za stvarjanje. Cilji ki so že kazali na obzorju, so odmaknjeni v nedogledno daljavo. Pota do njih so neskončno podaljšana. Človeštvo se mora na svojem zmagovalnem pohodu ustaviti, ker se je z vojno oropalo svojih sil. Izkrvavelo je; namesto da bi nadaljevalo svoje slavno delo, mora celiti svoje strašne rane in s težkim trudom zbirati nove moči.

Za desetletja ustavi mala vojna kulturni napredek; za stoletja ga zadrži tako klanje, kakoršno divja sedaj po Evropi.

Kulturi ne more služiti, kar ovira kulturo. Za vsako delo so potrebna sredstva. Vojna uničuje najdragocenejše sredstvo kulture: Človeka. Uničuje ga trumoma.

Kultura ni in ne more biti namen vojne. Razum živega človeka uničuje vojna brezobzirno sadove njegovega dela, vidna znamenja in pomožna sredstva njegove kulture, železnice, mostove, domove, umetnine, znanstvene zaklade.

Uspehe dela, sredstva dela in ljudi uničuje vojna.

Vojna je protikulturna! Vojna je barbarična! Vojna je divjstvo!

VOJNA ALI BOJ?

Iz dejstva, da je boj v naravi, se ne more izvajati zaključek, da je vojna potrebna in za vse čase neizogibna. Vojna je le en način boja; ako se človeštvo iznebi tega načina, ne zapade zaradi tega v mir in smrt.

Socializem ne sanja o družbi, v kateri bo vseh bojev kraj.

Boj je element napredka; to vedo tudi socialisti. Ali vojna je sredstvo reakcije.

Kadar uredi človeška družba svoje razmere tako, da ne bo več vojne med državo in državo, med narodom in narodom, bo veliko več časa in prostora za boj s prirodo, ki daje človeku le to, kar si vzame.

Kadar ne bo več klanja z orožjem, bo neskončno več prilike za boj duhov. Tudi ta boj bo uničeval in razdeval, ampak ne več človeškega življenja, mest in kulturnih plodov, temveč zmote; zmaga bo tedaj resnica.

Vse je podvrženo zakonu razvoja. To se mora pokazati tudi v človeških bojih. Zakaj le zakoni so neizpremenljivi. Evolucija pa vodi od zverskega mesarjenja do čistih duhovnih bojev.

PETDESETLETNICA INTERNACIONALE.

VI.

Ameriško socialistično gibanje se je s preložitvijo ~~gospodarskega~~ sveta v New York oplojilo. Internacionala sama ni s tem ničesar pridobila; zanjo je bila preselitev iz Evrope v Ameriko začetek zadnjega poglavlja.

Dejali smo že, da se je v letih izza prusko-francoske vojne po mnogih evropskih državah pričelo preganjanje socialistov, ki je dobivalo zlasti v nekaterih deželah take besne oblike, da je postalo skoraj vsako javno socialistično delovanje nemogoče. V takih razmerah bi bilo redno vzdrževanje zveze s centralo Internacionala težavno, če bi bila imela svoj sedež v Evropi; preselitev centrale v Ameriko je pa potrgala skoraj vse vezi. Za delavsko gibanje v Evropi je bila Internacionala takorekoč le še ime.

Leta 1875. je bil nameravan kongres Internacionala. Priprave pa so pokazale tako neugodno sliko, da so ga rajši opustili.

Ameriške sekcije so imele svoj drugi kongres dne 11. aprila 1874. v Filadelfiji. Ta se je sešel izza dokaj burnih dogodkov, ki so morali obujati pozornost po Ameriki in hoté ali nehoté izzivati zanimanje za delavsko vprašanje. Leto 1873., ki je porodilo v Evropi, zlasti na Dunaju strahovite gospodarske pome, je tudi v gospodarski zgodovini Amerike zabeleženo s črniimi škrami.

Tukaj je bankrotirala severna pacifična železnica, in ta krah je potegnil celo vrsto podjetij in bank za sabo v brezno. Industrija je zabredla v hudo krizo in delavstvo je zadela strašna mora brezposelnosti. V sami državi New York so cenili, da je bilo tisto zimo 180.000 delavcev brez služka.

Glasiló Internacionala je bila takrat "Arbeiter-Zeitung" v New Yorku. Ta je objavila sledeče zahteve proti brezposelnosti.

1. Podvzamejo naj se javna dela, da dobe brezposelnosti pri njih zaslužka.

2. Vsem potrebnim delavcem naj se da najmanj za teden dni predjuma bodisi v denarju ali pa v živilih.

3. Deložiranje gostačev, ki ne morejo plačati najemnine, naj se odpravi.

V zvezi z nekaterimi Unijami je Internacionala sklicala v New Yorku velik shod, ki je izvolil poseben odbor za akcijo proti brezposelnosti. Ta je priredil še več shodov in izdelal peticijo, katero je predložil mayorju.

Podobne akcije se vršile tudi po drugih industrijskih centrih. Tudi v Chicagi je stala Internacionala na čelu. Dne 21. decembra je bil tukaj shod, katerega se je udeležilo 5000 delavcev. Govorilo se je v petih jezikih. Izvoljen je bil odbor osmih članov, da predloži mestnemu svetu zahteve delavcev. Obenem je bilo sklenjeno, da spremijo delavci en maso ta odbor in zagotove akciji večjo pozornost.

Ta sklep je zdramil chicške proletarce še veliko bolj kakor shod sam. Med delavci se je čez noč razvila obširna agitacija. Drugi večer so se zbirale v raznih delih mesta cele trupe delavcev. Ko so se združile, je bilo v sprevodu nad 20.000 oseb. Vsa ta množica se je pomikala proti mestni hiši. Tedanja poročila pravijo, da ni bilo videti nobenega vodnika, nobenih rediteljev, pa vendar je vladal v teh trumah vzoren red. Bilo je, kakor da koraka armada.

Odbor je izročil mestnemu svetu peticijo. Demonstracija je očividno napravila velik vtisk na mestne očete, pa so obljubili, da store vse, kar je v njihovih močeh za ublažanje bede. Povabili so delavski odbor za drugi dan na konferenco, kjer so delavski zastopniki razložili, kako bi se dalo pomagati.

Mestni očetje so obljubili, da bodo študirali in pomagali. Študiranje jim je vzelo toliko časa, da niso prišli do pomoči. Prepričali so se, da je

še boljše, če si ohranijo simpatije kapitalistov, ki so bili pri volitvah vsekakor vplivnejši kakor brezposelni delavci. Kajti kapitalisti so imeli denarja, delavci pa po večini niti politične organizacije ne. In kalkulacija je pokazala, da je podkupovanje volitev cenejšo kakor resna podpora brezposelnih. Obljube so ostale obljube.

Akcije brezposelnih je vodila Internacionala tudi po drugih industrijskih mestih, zlasti v Newarku, Philadelphiji, Cincinnati, St. Louis, Louisville i. t. d.

V New Yorku je bil za 13. januarja 1874. napovedan velik obhod brezposelnih. Udeležilo se ga je veliko število delavcev; na poti so se izpravodu pridruževale vedno nove trupe. Ko je dospel na Tompkins Square, kjer je bilo določeno, da se razide, je bila množica ogromna.

Prireditelji so pričakovali, da se tukaj prikaže mayor in pové, kaj bo mesto storilo, da se izpolnijo zahteve brezposelnih, ali pa da se jim sploh pomaga. Razočaranje pa j e bilo velikansko.

Dasi se ni ves čas pokazal niti najmanjši nered in ni bilo absolutno nobenega znamenja, da se pripravlja kakšen nemir, je sprejela demonstrante na trgu dotlej skrita policija. Močni oddelki so brez vsakega poviada od vseh strani s koli napadli delavce. Nastal je nepopisen dirindaj, več sto delavcev je bilo ranjenih, mnogi med njimi težko, mnogo jih je bilo aretiranih in potem kaznovanih, češ da so se upirali ukazom policije.

Taki in podobni dogodki so imeli veliko vpliva na ameriško delavsko gibanje. Bil pa je različen vpliv, deloma dober, deloma slab.

V državi Illinois je akcija za brezposelne porodila novo socialistično stranko, ki se je imenovala "Delavska stranka za Illinois." V kratkem času je dobila 2000 članov.

Tupatam so se ustanovile nove sekcije Internacionala. Nekatere so pridobile novih članov.

Razvile so se debate o taktiki po raznih sekcijah, pa so se zanesle tudi v centralo. Nepotrpežljivost elementov se je zdel razvoj prepočasen. Hoteli so videti hitreje uspehe. Zlasti boji zaradi brezposelnosti so jih spravljali v slabo voljo. Naglašali so, da se ni doseglo nič pozitivnega.

Zastopniki znanstvenega socializma so odgovarjali, da se ni moglo pričakovati nič dejanskih rezultatov, ker za vsemi akcijami ni bilo močne organizacije. Če se je doseglo to, da so se večjim množicam delavcev vsaj nekoliko odprle oči, se mora to za enkrat smatrati za uspeh; to razpoloženje delavstva se mora izrabiti v agitaciji, da se pospeši politična organizacija, s katero pride proletarijat do politične moči.

Opozicija pa je le razmišljala, kako bi se dala pot razvoja umetno skrajšati. Priporočala je vsakovrstno popustljivost, kompromise z organizacijami, ki niso v pravem pomenu socialistične, ki pa imajo vendar vpliv na delavstvo. Zahtevali so, naj se briga Internacionala bolj za Ameriko, pa naj prepusti evropsko gibanje Evropi.

Načelni zagovorniki socializma so odločno odklanjali kompromise. Razumeli so, da bi tako sicer lahko dosegli veliko gibanje, od katerega pa ne bi delavstvo imelo koristi, ker bi dobili največji vpliv na nezavedne mase ravno zapeljive z velikimi obljubami.

Taki spori so imeli, iz teorije v prakso preneseni, dosti škodljivih posledic.

V New Yorku je nekoliko sekcij izstopilo iz Internacionala pa so pozneje ustanovile novo stranko, ki si je nadela ime "Socialno demokratična delavska stranka za Severno Ameriko." Njej so se pridružila nekatera druga delavska društva v New Yorku, Newarku, Williamsburgu in Philadelphiji.

Ta stranka je potem dvajset let reprezentirala politično gibanje delavstva v Ameriki. Na kongresu v Indianapolisu l. 1901. je stopila na njeno mesto sedanja Socialistična stranka.

Klanje narodov v Evropi.

Kar se je pričakovalo skoraj od začetka vojne v Evropi, se je zgodilo. Število bojnih držav se je povečalo — za eno sedaj, morda kmalu še za več. Turčija se bojuje na strani Nemčije in Avstrije. Tudi otomansko cesarstvo stoji sedaj kakor habsburška monarhija pod vrhovnim poveljstvom Njegovega mogočnega Velikanstva cesarja in kralja, sedaj po krščanski in mohamedanski milosti Viljema II.

Ves svet je bil pravzaprav že davno pripravljen, da se to zgodi. Pa vendar je udarilo kakor z jasne. Čisto nenadoma je prišla vest, da bombardirajo turske ladje ruska mesta ob Črnem morju.

Brez vojne napovedi, kakor da morajo samo ob sebi umevno vse države tega sveta vstopiti v krvavo kolo, se je pričelo. In dasi je bila politika Turčije od vsega začetka sumljiva, je povzročila vest o streljih njenih bark povsod največjo vznemirjenost.

Turčija ni velesila. Ali kot sodelavica v vojni velesil bi igrala vlogo, ki se tudi ne sme podcenjevati. Avstrija je bagatelizirala malo Srbijo, kakor da bi mogla nagnati njeno vojsko z moškimi čunjami; pa vendar se ni dosegla pravzaprav nobenega uspeha proti Srbiji, in celo neznanja Črna Gora ji daje več opravka kakor bi ji bilo ljubo.

Ceni se, da bi postavila Turčija lahko okrog 700.000 mož na polje. Pritem pride v poštev, da stoji njena armada in mornarica popolnoma pod nemškim poveljstvom. Že po balkanski vojni

je prišlo nekoliko nemških generalov reformirat otomansko vojsko. Zadnje mesece pa je prišlo več sto nemških oficirjev v Turčijo, kamor so pripeljali tudi topove in drugega vojnega materiala iz Nemčije.

Bojni ladji Breslau in Goeben, ki sta se morali ob začetku vojne skriti v Dardanelah pred angleško in francosko mornarico, sta prešli popolnoma v last Turčije, z nemškimi oficirji vred.

Zdi se pa, da se nemški častniki ne smatrajo za uslužbence, temveč za gospodarje v Turčiji in da so oni hoteli izsiliti vojno z Rusijo.

Moč Turčije pa ni edino vprašanje, ki ga je vpoštevati. Ako se od nemških oficirjev pričete sovražnosti prelevé v popolno vojno, je skoraj gotovo, da se klanje v najkrajšem času še bolj razširi.

V Italiji je ministristvo podalo demisijo; to je znamenje, da je tudi tam zopet akutno vprašanje: Vojna ali mir?

Grška je popolnoma pripravljena za vojno. V Rumuniji je zelo močna struja za vojno z Avstrijo; marš na Sedmogradsko bi bil v Bukarešti nedvomno popularen.

Bolgarska diplomacija je skrivnostna; ali v splošnem balkanskem vrvenju si ne bi mogla trajno ohraniti nevtralnosti. Ugiba se le, ali se postavi na stran Avstrije ali proti njej. Diplomatijske velesil pritiskajo v Sofiji od vseh strani.

Medtem je pa še vedno nejasno, ali je med Turčijo in Rusijo vojna ali ne, dasi je ruski veleposlanik že zapustil Carigrad. Ruska vlada je

Socializem na Švedskem.

Poročali smo že, da so dosegli švedski socialisti pri zadnjih volitvah sijajen uspeh. V novi parlament prihajajo kot najmočnejša stranka s sedemdesetimi mandati. Konservativna stranka ima šestdeset poslancev, liberalcem je ostalo še sedemdeset sedežev.

Prvi hip po volitvah smo bili odvisni od brzogovnih poročil, ki so jih imeli ameriški listi. V njih je bilo nekaj nejasnega, kar je morda zakrivil brzogov; poročilo je govorilo o veliki zmagi socialistov, pripisovalo jim je pa 5/6 mandatov, to je pravzaprav manj kot so jih bili dobili že pri zadnjih volitvah.

Treba je bilo torej počakati na natančnejša poročila, ki naj bi poročila, ki naj bi kazala, kje je bila zmota. Kakor so sedaj vsa pota dolga, je bilo tudi tukaj treba veliko potrpljenja.

Zdaj so prišle neposredne vesti so Švedskega in mogoče si je napraviti jasno sliko. Ta potrjuje, da je socialistična zmaga resnično velika.

Švedski parlament je sestavljen iz dveh zbornic in se v tem oziru zлага z ameriškim kongresom.

Prva zbornica, enaka washingtonskemu senatu, šteje 150 članov. Ti se volijo indirektno. Voli jih 25 okrajnih zastopov in pet mest, namreč Štokholm, Goeteborg, Malmö, Norrköping, Gäfvel. Te volitve so precej komplicirane.

Volilni okrajji so razdeljeni v šest skupin; vsako leto voli druga skupina svoje zastopnike na šest let po posebnem zakonu o proporcionalnem zastopstvu.

Prva zbornica ima aristokratičen, ali bolje rečeno plutokratičen značaj. Izvoljen mora biti v to gospodsko zbornico le državljani, ki je: Prvič 35 let star, drugič naj-

manje tri leta pred volitvami posestnik vsaj 50.000 kron (13.400 dol.) vrednega zemljišča; ako ni posestnik, mora izkazati najmanj 3000 kron (804 dol.) letnega dohodka.

Druga zbornica je bolj demokratična. Ona šteje 230 poslancev, ki se volijo po splošni volilni pravici na tri leta. Volilno pravico ima vsak polnopravni švedski državljani, ki je 24 let star.

Za volitve v poslansko zbornico je dežela razdeljena v 56 volilnih okrajev. Vsako tretje leto pred volitvami se določi, kofko poslancev voli vsak volilni okraj; na dvestotideseti del vsega prebivalstva mora priti po en poslanec. Obenem s poslanci se volijo tudi namestniki, za vsakega po eden, ki se pokliče v zbornico, ako ugasne iz kateregakoli razloga mandat. Nadomestnih ali dopolnilnih volitev za poslansko nico torej ni treba.

Pri zadnjem ljudskem štetju koncem leta 1912. je imela Švedska 5.604.192 prebivalcev. Pretežna večina je poljedelska. V deželi je 359.871 kmetij in sicer večinoma manjših; 88.967 kmetij ne dosega petih akrov; 230.477 jih meri po pet do petdeset akrov. Precej veliko število ljudi ima opravka v obsežnih gozdovih.

Izmed industrij je najbolj razvijen se bavi 31.921 oseb.

Z rudništvom se bavi 31.921 oseb, vita kovinarka, v kateri je zaposlenih 23.675 delavcev, pa izdelovanje strojev, s katerim se bavi 21.185 delavcev. Predlinie in tkalnice je skupno s 23.700 delavci.

Te razmere pojasnjujejo, da je v deželi dolgo skoraj neomejeno vladala konservativna stranka. Še leta 1908. so imeli socialisti le 37 poslancev, večina je bila pa v konservativnih rokah.

Leta 1911. je prišla liberalna stranka na površje. Dobila je 103

mandate, konservativci so padli na 64 mandatov, socialisti so jih osvojili 63.

Liberalna stranka si ni znala ohraniti svoje moči. Veliki prirast socialističnih glasov bi ji bil lahko pokazal, da gre splošna struja med prebivalstvom na levo. Ali stranka je bila sama v sebi neednina. Njeno desno krilo se je sumljivo nagibalo na konservativno plat in obziri na te polovičarje so ovirali odločno delo. Največ eincajnja ji je povzročilo vprašanje militarizma. Zadnja leta je postal ta tudi na Švedskem zelo požešen. Znani potnik Sven Hedin je posebno živalno agitiral za veliko pomnožanje armade. Kralj ose je nekonstitucionaln udeležil te agitacije.

Nastala je ostra politična kriza. Liberalna vlada je precej močato nastopila proti kralju in militaristom, ki so plačili ljudstvo z vsakovrstnimi bajkami o nešteti špronih, o ruskih napadih i. t. d. V svoji stranki pa je vlada našla nezadostno podporo.

V volilni agitaciji je igral militarizem glavno vlogo. Konservativcem in tistim liberalcem, ki so pihali z njimi v en rog, je bila vojna kakor naročena. Posluževali so se je kot strašila.

Socialisti se niso dali uplašiti in zmesti. Trdno so stali na svojem stališču in odločno zastopali protimilitaristični program. Uspeh jim je dal prav. Zdaj je njihova stranka najmočnejša v parlamentu.

Pod njihovim vplivom je pričakovati, da se bo novi parlament bavil pretežno z notranjo politiko, z demokratičnimi reformami in s socialnimi problemi. Moč švedskega parlamenta je velika; zakone potrjuje sicer kralj, ali davčna pravica je popolnoma pridržana parlamentu in praktično odločuje v politiki poslanska zbornica.

Svoboda in socializem.

Veliko je ljudi, sicer dobrih in pametnih, ki jim je socializem sicer z ene strani simpatičen, ki pa se ga vendar naravnost boje, in če se ne bore proti njemu, vsaj ne ganejo z mezinem, da bi pomagali njegovemu gibanju in ga pospešili.

Boje se, da prinaša socializem smrt svobodi. Pogostoma so to močne individualnosti, sposobne za velika dela, ki pa še bolj kakor poprečni ljudje čutijo potrebo svobode za svoje življenje in delovanje. Društvo, v katerem bi jim bilo od konca do kraja vse predpisano, kjer bi bilo vse njihovo življenje pod večnim nadzorom, kjer bi morali vsako svojo misel podvreči misli večine, kjer jim ne bi ostal noben kotiček za njihove skrivnosti, ki so jim drage prav zato, ker so skrivnosti — tako društvo ne bi bilo zanje le nezno trpljenje, ampak bi zdrobilo njihovo moč, ubilo njihov polet in uničilo najboljše, kar bi mogli dati človeški družbi.

O socializmu je res precej razširjeno mnenje, da hoče stlačiti ves svet v nekakšno ogromno kassarno, kjer se bo vse človeško pleme gibalo kakor velikanska mašinerija in kjer bo za korist družbe vsakdo moral žrtvovati svojo osebno svobodo.

Socializem spravljamo v na sprotje z individualizmom in mislijo, da ni za človeštvo mogoča druga alternativa kakor ta:

Absolutna pravica osebnosti ali pa absolutna pravica družbe.

Kaj pomeni absolutna pravica osebnosti, nam približno kaže sedanja kapitalistična družba. Ta pravica vodi neizogibno do nase, da je močnemu in brezobzirnemu vse dovoljeno. On sme uživati desetkrat, dvajsetkrat več kakor drugi; če ne more použiti vsega, kar nagradi, sme nakladati kupo, polniti skladišča, bodisi da stradajo množice drugih zaradi tega. Če ima moč, sme izkoriščati prirodo in ljudi, zatirati razrede in

narode; tudi krasti, ropati in ubijati sme.

Zaradi pravice ene osebnosti lahko pogine vsaka pravica tisočih drugih osebnosti.

In ne more se niti trditi, da je taka absolutna osebost res najmočnejša in boljša od drugih. Kajti moči za izkoriščanje ne daje v kapitalistični družbi posamezniku pridoda, ampak denar. Izkoriščevalac je lahko navaden slabotnej na duši in na telesu; z denarjem s lahko kupi glave, ki morajo misliti zanj, roke, ki morajo delati zanj. Lahko je napoln, brez zmisla za barve in oblike; denar mu dovoljuje, da napolni stene svojih salonov z umotvori največjih mojstrov in okraze za ta užitek tisoč ljudi, katerim bi bil bolj namenjen. Grd in oduren je lahko, ali z denarjem si lahko kupi lubezenske naslade, po prirodi namenjene drugim.

Absolutna pravica osebnosti vodi v tiranstvo in suženstvo. Ona ne daje svobode, temveč jo uničuje.

Kdor ljubi svobodo, se ne more ogrevati za skrajni individualizem.

Ali tudi absolutna pravica družbe bi bila nezno. Tudi ona bi pomenila tiranstvo. Toda socializem nima z njo nič opraviti.

Človek je individualnost. Čim razvitejši je, tem bolj čuti to. Individualnost zahteva svobodo in jo potrebuje kakor pluća zraka kakor riba vode, kakor zemlja rastlina. Brez svobode zamre individualnost, kakor povene cvetlica brez vlage.

O tem ni bilo nikdar dvoma med socialisti. In socializem ne stremi po armadi na mrtvo dresiranih rekrutov, temveč po organizirani družbi svobodnih ljudi, po družbi, ki bo individualnosti dala in zajamčila toliko svobode, kolikor je le more uživati posameznik, ne da bi s tem škodoval družbi.

Socializem je v prvi vrsti in pretežno gospodarski problem.

Anarhija kapitalističnega gospodarstva omogoča izkoriščanje, zatiranje, brezpravnost, tiranijo, teptanje pravice in uničevanje osebnosti.

Da pride osebost do svoje naravne veljave, je treba gospodarskega sistema, ki prepreči dosedanje izčrpavanje množice v prid posameznikom; treba je sistema, ki bo služil družbi. To je sistem družabno organiziranega dela in ta je le tedaj mogoč, ako so delovna sredstva last družbe.

V tem ni nič krivičnega, zakaj delo zahteva priroda. Torej ga sme zahtevati tudi družba, ki bo zato svojim članom delavcem dajala, kar potrebujejo, to se pravi, kar so družabno producirali.

S tem bo družba človeku zagotovila najboljše življenje, ki bo po stanju vede, tehnike, kulture mogoče.

In šele s tem bo individualnost dobila neodvisnost in podlago za svobodno življenje.

Socializem ne uničuje svobode, ampak jo prinaša.

Boben poje in trobente jasni glas doni čez plan.

Solnce dviga se vse rdeče; bratee moj, krvav bo dan.

Čez ravan pode se trupe, grom odmeva od gora, strele švigajo plamnene, konj krdele tla tepta.

Bes in tresk in divja groza. Dež šrapnelov, meča blisk, vsepovsod svinčena toča,

krik in stok in blazen vrisk ...

Mesta, koč v razvalinah, pomendrano vse polje,

v daljo goni strah izgnance, sela in vasi goré.

Vrane krožijo nad poljem. Ves sovražni zbor je strit.

Slava! Zmaga! Glas je hripav. Zadnjo zmago slavi Smrt.

Težko sope trudna Zemlja, vzdihla tožbe iz davnin:

V temnih meglah sanja bratstvo; še je človek kajnov sin.

izza napadov na Črnem morju poslala Visoki Portulimatum in zahteva, naj ji Turčija povrne škodo, katero je povzročilo bombardiranje in naj odpusti nemške oficirje iz svoje službe.

Odgovora še ni na te zahteve. Slišati pa je, da bi se turška vlada rada izognila resnični vojni. Bližnje ure morajo prinesiti odločitev.

Na bojiščih se položaj izi za zadnega tedna ni bistveno izpremenil. Na Poljskem so se Nemei

in Avtrijci znatno umaknili. Obe strani se pripravljata za novo veliko bitko.

V Galiciji je stanje v glavnem neizpremenjeno. V Bukovini so Rusi vnovič zasedli Černovice.

Na zapadnih bojiščih se zdi, da so imeli za-vezniki nekoliko sreče. Ustavili so nemško napredovanje in ga baje na skrajnem zapadu celo nekoliko potisnili nazaj.

ADVERTISEMENT

Avstr. Slovensko

Bol. Pod. Društvo

Ustanovljeno 16. januarja 1899

Inkorporirano 24. februarja 1902 v državi Kana.

Sedež: Frontenac, Kans.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: MRATIN OBERŽAN, Box 72, E. Mineral, Kans.
Podpreds.: JOHN GORSEK, Box 211, W. Mineral, Kans.
Tajnik: JOHN ČERNE, Box 4, Breezy Hill, Mulberry, Kans.
Blagajnik: FRANK STARČIČ, Box 245, Mulberry, Kans.
Zapisnikar: LOUIS BREZNIKAR, L. Box 38, Frontenac, Kans.

NADZORNIKI:

PONGRAC JURŠE, Box 207 Rdley, Kans.
MARTIN KOČMAN, Box 482, Frontenac, Kans.
ANTON KOTZMAN, Frontenac, Kans.

PROTNI ODBOR:

JOSIP SVATO, R. 4, Woodward, Iowa.
FRANK STUCIN, Box 226, Jenny Lind, Ark.
MATIJA ŠETINA, Box 23, Franklin, Kans.

Pomožni odbor:

FRANK SELAK, Box 27, Frontenac, Kans.
JOHN MIKLAVC, Box 227, Frontenac, Kans.
Sprejemna pristojbina od 16. do 40. leta znaša \$1.50.

Vsi dopisi se naj blagovoljijo pošiljati, gl. tajniku.
Vse denarne pošiljke pa gl. blagajniku.

IZ URADA GL. TAJNIKA A. S. B. P. D.

V smislu sklepa gl. odbora A. S. B. P. D. z dne 25. oktobra t. l. morajo vsi krajevna društva, pripadajoča k A. S. B. P. D., pošiljati vse denarne pošiljke gl. tajniku, ne pa gl. blagajniku.

Poslovanje v novem sistemu je nastalo pri društvenih tajnikih tako nepravilno, da nam sploh ni mogoče držati pravega reda, če bi se denar se nadalje pošiljal gl. blagajniku. Nekateri tajniki pošiljajo vedno nepravilno izpolnjena mesečna poročila v gl. urad. Vsa nepravilna poročila mora gl. tajnik vračati v popravek. Le mnogokrat pa se dogodi, da pošlje tajnik popravljen poročilo na gl. tajniški urad, ne popravi pa poročila za gl. blagajnika. Slično poslovanje nam napravi mnogo ne potrebnih sitnosti, ter se vsled tega tudi račun v knjigah gl. tajnika in blagajnika nikakor ne vjemajo.

Ker se bo pošiljal denar gl. tajniku, odpadejo mesečna poročila za gl. blagajnika, ter bodo imeli društveni tajniki nekoliko olajšano delo.

Toliko v pošast in v blagohotno vpoštevanje.

Z bratskim pozdravom

John Černe.

DUNAJSKO PISMO.

Hvalabogu, zdaj sem v Švici in zdaj imam nekaj upanja, da Vam pride to pismo v roke. Mislite, da je to tako enostavno? Človek sede na Dunaju na zapadnem kolodvoru na železnico, odpelje se po vozni red čez Amstetten, Linz, Salzburg, Inmost, in ko sliši kondukterja klicati Bux, ve da je v Švici!

Tako smo se vozili včasih; zdaj je to drugače. Vozni red — to je pravljica preteklosti. Vlaki odhajajo in prihajajo kakor nanese; nihče se ni razkril skrivnosti, ki vlada v gotovo modrem, a za nas še misli neskončno neumnem obratu.

Ves teden sem čakal na priložnost, da se odpeljem z Dunaja človek že se pride; ali kaj pomaga, če se vlak ustavi v St. Poelten ali v Sv. Valentinu, pa običajno tam? Jaz sem hotel v Švico! Kljub temu sem moral biti naposled zadovoljen, da sem dobil listek do Linza.

Bil sem še srečen. Tam sem moral čakati le 24 ur; do meje sem potreboval "samo" štiri dni. Poznam pa druge ljudi, ki so se te dni vozili do meje in tam — so se morali obrniti.

Komaj se spominjam, koliko je bilo pregledovanja in nadlegovanja, čeprav mi je na čelu zapisano, da sem že davno prestopar za puško. Človek se zdi naposled sam sebi kakor kos blaga; enkrat ga revidira policijski uradnik, drugič tretji oficir, pa še kakšen korporal. Malo prtljagje sem imel s seboj, ali še v to so mi vtikali nos finančarji, vojniki in oficirji.

Zdaj sem se oddahnil in polagoma se zopet čutim človeka. Časopise čitam. Ne avstrijskih, ki so sedaj vsi enaki, ker morajo, če hočejo izhajati, objavljati to, s čimer jih zalaga korespondenčni urad in druge oblasti.

Vedel sem že na Dunaju, da smo zaviti v atmosfero laži. Ko sem tukaj dobil časopise v roke, sem se prijel za glavo. Ne dvomim, da se lažejo tudi nasprotniki; toda če si prikladem v spomin razne detalje, ki so že na Dunaju zbujali moj sum, se mi zdi taka lažnivost, s kakršno so nas tam pitali, skoraj nemogoča.

Zdaj šele vidim, da so morali Srbi in celo Črnogorci resnično — in menda že davno — prekoračiti bosansko in hercegovo mejo, vidim, da Rusi resno oblegajo Przemysl in da so udarli celo na Ogrsko.

Na Dunaj so prihajale trume galitskih beguncev. Oblasti so kazale zanje nepričakovano veliko skrb; zdi se mi, da so najbolj skrbeli za to, da ne bi prišli v dotiko z drugimi ljudmi in povedali kako je na Galicskem. Med prebivalci so razširjali mnenje, da je prignal te ljudi strah, ki ima prevelike oči. Bežali so baje pred Rusi, katerih ni bilo; v svoji zmedenosti da so smatrali naše huzarje za kazake. Dolgo je trajalo, preden smo zvedeli, da je naša vojska vendar zapustila Lvov, ba je zato, da ne bi bilo mesto bombardirano. Ali dalje niso Rusi po naših oficirskih vesteh nikdar prišli in pripravljena je že nova armada, da jih tudi tam vjame kakor v pasti.

Zdaj, ko čitam švicarske liste, se mi dela megla pred očmi.

Radi bi najbrže kaj vedeli, kako je na Dunaju. Mrtvo mesto — drugače se to ne da povedati. Dunaj sicer ni bil Pariz, ali vendar je tam vedno vrvelo življenje. Zjutraj, že ob zori, so se polnili vozovi električnega tramvaja. omnibusi in vlaki mestne železnice, ki so iz vseh predmestij in predkrajev vozili delavske armade v tovarne. Potem so oživele ulice. Vozovi in avtomobili po cestah, pešci po trotvarjih — vse je mrgolelo. Opoldne je bila gneča največja, pa zopet zvečer. Pozno v noč je živelo to mesto, ki šteje toliko gledališč, koncertnih dvoran, varietev, kabaretov, tingl-tanglov vsake vrste.

Vse je zdaj mrtvo. Dimniki, iz katerih se še kadi, so redka prikazen. Industrijo je zadela kriza, kakršne ni pomnil od krakov "gruenderske" dobe. Število brezposelnih delavcev obojega spola je velikansko. Zanesljive statistike nisem mogel dobiti, ali od ljudi, ki poznajo razmere, sem slišal, da je v mestu gotovo okrog 100.000 brezposelnih. Zadetih niso le industrijski in obrtni delavci; tudi trgovskih in pisarniških uslužbencev je veliko brez dela.

Draginja je grožnja. Kaj pomaga, da so oblasti za živila določile maksimalne cene? Trgovci in branjevalci "nimajo" blaga; po ovinkih se pa dobi kilogram moke za 1 krono. Zadnji čas je bilo deževno in hladno, kakor da bi se že naznanjala zima. Prebivalstvo je obšel strah; če bo zima ostrša, bo to novo gorje, zakaj slišati je, da primanjkuje premoga, ker ga je vojska in mornarica izredno mnogo porabila.

Dunaj se najlagje primerja z velikansko bolnišnico. Nihče ne pozna natančnega števila ranjenec; mogoče da ga vedo pri vojnem ministrstvu, pa še to ni gotovo. Biti pa jih mora strašno veliko, zakaj vsak prostor, ki je količkaj poraben za ta namen, je izpremenjen v rezervno bolnišnico. Po vojašnicah, v raznih dvorcih, v Prateru, v vseučiliških prostorih, po šolah, telovadnicah, povsod so bolnišnice za ranjence. Prostovoljni odborniki hodijo po hišah prosit za prispevke za "Rdeči križ", za perilo, za obleko, za

posteljino. Ljudstvo govori, da so zopet največji bogatini največji umazani. Aristokratje, katerim ni nič, če zapravijo en večer pri Sacherju tisoč kron in več, so podpisovali na subskripcijskih polah po deset ali dvajset kron. Pač pa se blešče njih imena pri vseh odborih na čelu.

Med prebivalstvom se veliko šepetajo; ljudje ne zaupajo vojnemu vodstvu, govore o izdajstvih, o nesposobnosti; glasne besede se pa nihče ne upa črhiniti, kajti vsi čutijo, da so okrog in okrog obdani od denunciantov. Neki profesor mi je dejal, da se je vrnila na Dunaj Bachova doba z zloglasnim "nadererstvom." Veliko ljudi je bilo res zaprtih, ne da bi kdo vedel, zakaj.

Tudi kolera se je pojavila na Dunaju. Pravijo, da gre le za posamezne slučaje; kljub temu je bilo treba napraviti velike barake za nalezljive bolezni. Veliko vojakov ima tifozno grižo.

Ako ne varajo vsa znamenja, je Avstrija ta čas vojaško in politično pod kurateljo Nemčije. Od ljudi, katerim moram verjeti, da so poučeni, sem slišal, da izdeluje načrte za avstrijsko vojsko nem-

ski generalni štab in da se nobe na armadna evolucija ne izvrši brez nemškega odobrenja. Dva nemška častnika sem videl sam ko sta se z avtomobilom pripeljala v vojno ministrstvo.

Neki politiki, ki ni na glasu, da bi zbijali predpustne šale, mi je pravil, da je med Avstrijo in Nemčijo dogovor, da se po končani vojni Avstrija prikloni Nemčiji; igrala bi potem v nemškem cesarstvu približno tako vlogo kakor Saksonska ali Bavarska, le da bi ostale habsburški dinastiji nekoliko večje prerogative.

Takih namenov pač ni mogoče presojati. Če štejejo človek vsakovrstne dogodke, se mu pa ne zde neverjetni.

Vesel sem, da imam Avstrijo za bratrom, zakaj od izbruha vojske sem se počutil kakor v ječi. Strašno mi je bilo gledati moreče mrtvilo po mestu; in nikdar nisem vedel, če ni človek, ki me nagovarja, agent provocateur. Še mučnejše pa mi je bilo videti enak strah na nešteti drugih obrazih. Kaj bo še, ako bo vojna res, kakor pravijo, dolgotrajna, si ne upam razmišljati. Vem, da bo beda ne popisna.

F. R.—n.

ŠTEVILKE BELE ŽENE.

Vsi ljudi so umrjoči — tak je zakon narave, in trezne glave, ki znajo ločiti bajko in resnico, ne morejo niti za Elijo verjeti, da se je živ odpeljal v nebesa.

Umreti moramo vsi; nihče nam ne more prihraniti tega zadnjega dejanja v življenju. Toda med smrtjo je vendar razlika. Priroda je dala človeku fizično organizacijo, ki mu omogoča, da doseže v normalnih razmerah lahko za naše pojme dosti visoko starost, in že zakon samoohrambe utemeljuje in razlaga željo po dolgem življenju. Tudi vere, ki obljubujejo človeku še večer svet po smrti, veliko lepši od te "solzne doline", v kateri smo le "potniki", označujejo dolgo življenje kot plačo za dobro dela, za moralnost in za druge plemenitosti. Stari testament pripoveduje o najoslovnih letih patriarhov, ki so jim bila usojena v naravnost neverjetni množini. Krščanski zakon ukazuje otrokom, naj spoštujejo očeta in mater, pa jim obljubuje za to nagrado, da se jim bo dobro godilo in da bodo dolgo živeli na zemlji.

Če smatrajo torej celo tisti, ki so trdno prepričani o bodočih nebeških krasotah, dolgo življenje, to "izkušnjo", za nekaj dobrega, je to pač tem manj zameriti človeku, ki še ni dobil nobenega sporočila iz paradiža in nima nobenega dokaza, da more biti po smrti še živ. Vsekakor je sedanje življenje nekaj gotovega, medtem ko imamo za "drugi svet" prav toliko podlage kolikor za bajko o selitvi duš in za pravljico o jari kač in o steklem polžu.

Človek ima pravico, da ceni svoje življenje in da ga varuje, kolikor le more. Če bi bila človeška družba to, kar bi morala biti po naravnem zakonu, družba ljudi za pospeševanje svoje skupne blaginje, bi morala imeti človeško življenje največjo vrednost, in varstvo ter zboljševanje in olepševanje tega življenja bi bila prva naloga družbe.

V kapitalističnem svetu pa vidimo krvavo absurdnost, da je življenje konja, celo življenje psička ali mačke pogostoma več vredno od človeškega; mrtva tvarina, blago, ki se lahko spravi na trg, šteje več kakor življenje najpopolnejšega bitja!

Sedanja vojna v Evropi je najkrevavejša ilustracija te trditve. Ali treba ni ravno vojne, da se gnojna žalostna resnica o človeškem življenju. Ob prelivanju krvi in v evropskih bojiščih, na katerih padajo ljudje pod koso bele žene kakor žito na polju, se lahko preze o ana druga vojna, ki traja leto in dan brez prestanka, po dnevi in po noči, in ki zahteva svoje krvave žrtve prav tako kakor boj kraljev in cesarjev.

To je vojna med delom in kapitalom, neusmiljena, brezsrčna, okrutna in uničujoča kakor ona s puškami in sabljami. To je vojna kapitalistične industrije za profit na račun zdravih udov in življenja delavstva. In če se pacifisti, humanitarci, človekoljubi zgražajo vpričo smrtne žetve v Belgiji, na Francoskem, na Poljskem, v Galiciji, ob Drini in Savi, bi ne bilo odveč, da

vsled poloniljenih kosti 3.391
vsled trčenja 13.572
iz drugih nasilnih vzrokov 2.471

Skupaj: 66.351

Omeniti je treba, da ne obsegajo te številke vse Zveze, temveč le 23 držav, 38 večjih mest in distrikt Columbia. To je nekaj manj kakor 58 odstotkov vsega prebivalstva Zedinjenih držav. Če bi vzeli enako merilo za vse kraje, bi morali ceniti smrtne nezgode za eno leto v vseh Zedinjenih državah 90.000.

Toda bodimo pravični do skrajnosti. Priznajmo, da so med temi nesrečami tudi take, ki ne gredo na rovaš kapitalizma. Sicer bi popolnejša, bolj urejena in za življenje bolj kakor za kupičenje denarja skrbela družba lahko preprečila tudi marsikatero nezgodo, ki ni industrialna. Lahko bi bilo n. pr. poskrbljeno za to, da ne bi bili otroci nikoli brez nadzorstva in t. d. Ali če tudi odštejemo vse take nesreče, ki se morajo pripisati le "slučaju", vendar lahko pravimo brez vsega pretiravanja, da zahteva bojno polje industrije v Zedinjenih državah 50000 smrtnih žrtv na leto; temu pa je še dodatni okrog 2 milijona poškodovanih. In te številke so vsekakor prej prenizke kakor previsoke.

V 140 letih je bilo v Zedinjenih državah v vojnah ubitih 450.000 ljudi. Na polju industrije pa je padlo po 50.000 oseb na leto, ali 500.000 v desetih letih!

Da ni v tem absolutno nikakršnega pretiravanja, dokazuje že statistika rudniških nesreč, s katerimi se Zedinjene države lahko pohvalijo, da so prve na svetu. Več kakor 25.000 ljudi je bilo v desetih letih le v ameriških rudnikih ubitih, in sicer:

leta:	ubitih:
1903	1.752
1904	2.004
1905	2.232
1906	2.116
1907	3.197
1908	2.449
1909	2.668
1910	2.840
1911	2.719
1912	2.360

Skupaj: 25.337

Nič manj umorov ne povzročajo ameriške železnice. Na teh je bilo v desetih letih čez 34.000 ljudi ubitih, in med temi je večina uslužbencev in delavcev. Posamezna leta dajo sledeče številke:

1904	3.632
1905	3.361
1906	3.807
1907	4.353
1908	3.358
1909	2.456
1910	3.371
1911	3.163
1912	3.235
1913	3.301

Skupaj: 34.037

Poškodovanih je bilo v enakem času na železnicah veliko čez pol milijona ljudi, in sicer:

1904	67.067
1905	66.833
1906	55.524
1907	62.689
1908	56.344
1909	51.504
1910	68.546
1911	46.802
1912	50.079
1913	57.797

Skupaj: 583.585

Primerjajmo: — V štirih letih španske in filipinske vojne je padlo 10.613 vojakov; na polju industrije pade v enem letu 50.000 delavcev. V 140 letih so vojne Ameriki ubile 450.000 ljudi, v desetih letih jih industrija pomori 500.000. Torej je industrialna vojna še bolj morilna od vojaške!

Če potuje človek po Zedinjenih državah Severne Amerike, najde v vsakem mestu, če ga je količkaj, spomenik, postavljen padlim vojakom. Kdo je že videl spomenik za ubite rudarje ali železničarje?

V šolah govore knjige in učitelji o vojnah ter slave junastvo o njih, ki so žrtvovali svoje življenje. Kdo ima besedo slave za žrtve, ki so padle v jamah, v tunelih, v plavžih?

Proti vojni protestirajo človekoljubi. Pacifisti se zgražajo in jo obsojajo. In kdo je ne bi obsojal, če si je ohranil kaj človeškega v prsih?

Toda kdo vidi strašno prelivanje krvi na polju dela, kdo protestira proti njemu?

V Hagu snujejo proti vojni organizacijo, ki naj bi obsegala ves civilizirani svet. Civilizacija pa mirno trpi, da ubija nenasitni profit leto za letom več ljudi kakor vojna. Carnegie zida v Hagu mirovno palačo; denar za ponosno stavbo je pa zajet iz krvi in iz smrti nešteti delavcev.

Umori na industrialnem polju pa niso slepa usoda. Večina takih nezgod bi se lahko preprečila, ako bi se za varnost življenja porabili vsi pripomočki, kar jih daje tehnični razvoj. Ali varstvene naprave stanejo denarja, ki ga imajo kapitalisti rajši v žepu. Dokler jih delavstvo ne prisili z močno organizacijo in s svojim zakonodajstvom, da izvrše, kar se more storiti, bo delavsko življenje po ceni kakor doslej.

Kdaj se bo delavstvo zdrnilo?

MATERIAL ZA KLAVNICO.

Naslednji dve vesti nahajamo v ljubljanskih listih: 1: Pregledovanje črnevojniki. V prvi polovici meseca oktobra 1914 se je vršila pri vseh c. kr. domobranskih dopolnitvenih poveljstvih pred posebnimi zbiralnimi komisijami izbiranje (Musterung) vseh v letih 1892, 1893 in 1894 rojenih črni vojski podvrženih oseb, in sicer za Kranjsko za politične okraje Radovljica, Kočevje, Krško, Novo mesto, Litija, Ljubljanska okolica, Kranj, Kamnik, mesto Ljubljana in Črnomelj v Ljubljani, za politična okraja Logatec in Postojna pa v Opčini nad Trstom. V svrhu proste vožnje na železnici iz bivališča na kraj te zbiralne in nazaj so dobile dotične črni vojski podvržene osebe pri običajnih uradih posebne črne vojniške legitimirne liste, in sicer oni, ki ne bivajo v domači občini, na vsak način, v domači občini bivajoči pa samo na posebno prošnjo.

2. Slovesna zaprisega. 20. sept. je bila v Ljubljani slovesna zaprisega vseh tam bivajočih rekrutov. En del vojakov je imel sv. mašo v šentpeterski cerkvi in je bil nato zaprišen na dvorišču šentpeterske vojašnice. Glavni del vojaštva je pa imel sv. mašo v frančiškanski cerkvi. Ker je bilo v cerkvi veliko civilistov, niso mogli vsi vojaki noter; zato so jih razpostavili po Prešernovi ulici na Marijinem trgu, po Sv. Petra cesti in Miklošičevi cesti. Po sv. maši je imel mornariški superior v pok. č. g. Kokolj nagovor, na kar je podelil blagoslov z Najsvetjšim. Nato je rezervna vojaška godba intonirala cesarsko pesem. Po končani službi božji so vojaki odkorakali v topničarsko vojašnico, kjer so jih slovesno zapriegli.

Torej dve vrsti material za klavnico: Črnovojniki in rekruti. Da pregledovanje prvih ni le "preventiven korak", nam kažejo se seznanji ranjenec, med katerimi nahajamo tudi že črnovojnike. In da letošnji rekruti ne bodo dolgo ostali rekruti, je tudi gotovo, zakaj Smrt že komaj čaka na nove žrtve.

Kako velike zalogaje ji pripravljajo skrbna vojna uprava, je posneti iz druge pobožne notice, ki izdaja več nego hoče. Pravi, da niso mogli vsi vojaki v frančiškansko cerkev; nekaj jih je torej vendar prišlo noter, in če je bila maša za vojake, so že gledali, da so jih preceji stlačili v cerkev. Ali razpostavili so jih še po Prešernovi, Miklošičevi, Sv. Petra cesti in Marijinem trgu. No — to jih ni bila ena stotina! Le na Marijinem trgu se lahko komodno postavi vijo trije bataljoni.

Šlo pa je za rekrute. Tu mora človek res vprašati: Koga že vse jemljejo k vojakom? Torej je vendar kaj resnice na poročilih, ki pravijo, da asentirajo celo na eno oko slepe?

Koliko zdravih ljudi še ostane kadar bo ta prokleta vojna končana?

Kristus je dejal: Moje kraljestvo ni od tega sveta. Papeži menda razumejo, da ne zastopajo Kristusa, ker zahtevajo kraljestvo na tem svetu.

Papež je vladar miru. Zakaj ima torej v Vatikanu oborožene garde?

Socializem ne zahteva, da bi sedanji bogatini v bodoče premalo imeli, ampak da bi imeli sedanji reveži v bodoče dovolj.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

— Lastnik in urednik: —

Jugoslovenska delavska tiskovna družba v Chicago, Illinois.

Naročnina: Za Ameriko \$2.00 za celo leto, \$1.00 za pol leta. Za Evropo \$2.50 za celo leto, \$1.25 za pol leta.

Oglaš po dogovoru. Pri spremembi bivalikla je poleg novega naznaniti tudi stari naslov.

Glasilo slovenske organizacije Jugosl. socialistične zveze v Ameriki.

Vse pritožbe glede nerednega pošiljanja lista in drugih nerednosti, je posiljati predsedniku družbe.

Pr. Podlipcu, 5039 W. 25. Pl. Cicero, Ill.

PROLETARIAN

Owned and published every Tuesday by South Slavic Workmen's Publishing Company Chicago, Illinois.

Subscription rates: United States and Canada, \$2.00 a year, \$1.00 for half year. Foreign countries \$2.50 a year, \$1.25 for half year.

Advertising rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):

"PROLETAREC"

4008 W. 31. STREET, CHICAGO, ILLINOIS

Telephone: LAWNDALE 9677

CVETJE AMERIŠKE SVOBODE.

Amerika napreduje; skoraj da ne bi mogel največji skeptik več najti tega. Edino kar bi se dalo pripomniti, je to, da se giblje napredek po čudni rakavi poti.

Nekdaj je bila Amerika pribežališče preganjanj, išočih tukaj svobodo, katere niso mogli najti za morjem. Tukaj so si ustanovili novo domovino, kjer naj bi bila zvezelata prostost.

Naseljenci starih časov so znali ceniti svobodo, kakor pozna vrednost kruha najbolje tisti, ki ga je kdaj stradal. Naseljevali so se v tej deželi ljudje, ki so bili v svoji stari domovini preganjani zaradi svojih verskih nazorov, drugi, ki so bili zatirani zaradi političnega prepričanja, in spoznali so, da more biti njihova svoboda zjamčena le v svobodi vseh.

Takrat bi bil optimist lahko mislil, da postane Amerika res nov svet, kjer mine vsako zatiranje in se ob najpopolnejši toleranci razvije in ucvrsti splošna svoboda.

Vuiki so že davno pozabili na dejanja svojih dedov in nimajo njihovih misli v glavi. Nikjer se ne razvijajo razmere po predpisih idej, ampak povsod se porajajo ideje iz razmer in se jim prilagodujejo. Tudi Amerika ni dežela izven naravnih zakonov in ni mogla postati poseben svet na zemlji, čeprav si to domišljajo nekateri nativistični šovinisti, ki imajo o drugih krajih le tiste pojme, ki so si jih sami ustvarili na podlagi svojega neznanja.

V kapitalistični dobi nima svet prostora za resnično svobodo. Kapitalizem ne ve, kaj naj bi z njo počel. Zapisal jo je pač na svoj program, ali ne zato, da bi jo ustvaril, temveč le zato, da je olepšal svoje početje. Zmislil je gospodarski liberalizem. Ta je razglasil načelo, da naj vsakdo porabi svoje moči kakor jih more; to da je svoboda.

V resnici je bila to le svoboda »koriščenja«. V dobi nemškega interregnuma so roparski vitezi ravno tako utemeljevali svojo pravico do blaga, ki so ga z mečem vzeli trgovcem. Tudi Kanibal tako lahko opraviči kosilo, pri katerem ima za pečenko svojega premagane sovražnika. Svoboda, ki jo potrebuje zase, si jemlje kapitalizem sam. Ali tudi tiran, ki da po svoji blazni volji ljudi vklepati, občasni, obglavljati, je svoboden, pa še nikomur ni prišlo na misel, da je v tiranovi deželi svoboda.

V Ameriki so kapitalisti svobodni gospodje, še nekoliko svobodnejši kakor v raznih drugih deželah. To pa je naravna posledica tukajšnjih gospodarskih razmer, izredno velikega števila kapitalistov in izredno velikih bogastev, združenih v posameznih rokah, dasi splošno nacionalno bogastvo Amerike ne presega in niti ne dosega onega v kapitalističnih evropskih državah.

Bajka o svobodni Ameriki je še ostala. Svoboda pa je šla že davno tja, kjer muh ni. Tako radikalno je izginila, da ni niti svobodne misli več. Možgani so se popolnoma prilagodili razmeram in prišel je vanje pravi policijski duh, ob katerem se zgražamo, ako

slišimo, kako pustoši na Ruskem ali pa v Turčiji.

Prav ta policijski duh je poridil tudi zadnji ferman, ki hoče federalne uradnike in uslužbence degradirati na državljane drugega razreda. Dobro poznamo ta način mišljenja. Njegov domači zelnik je v Evropi, in sicer v tistih državah, ki niso imele nikdar stikov s svobodo, predvsem na Pruskem in v Avstriji.

Vsaka neumnost in vsaka hudobnost najde svoje opravičilo. Tudi za brezpravnost uradnikov imajo nazadnji lep izgovor. Ko je bila v avstrijskem državnem zboru zadnja leta službena pragmatika na državnem redu in so se socialni demokratje na vso moč borili za enakopravnost uradnikov in uslužbencev, so vsi zastopniki vlade z zgražanjem razlagali, kako bi škodovalo službi in kako bi občinstvo izgubilo zaupanje, če bi se uradniki aktivno bavili s politiko.

»Državljan, ki ima opraviti z uradnikom, mora imeti zavest, da je mož, ki uraduje, popolnoma nepristranski.«

»Kako naj občan zaupa uradniku, če spozna v njem svojega političnega nasprotnika!«

»Uradnik mora služiti državi in nikomur drugemu ne.«

Take in podobne modrosti so prodajali gospodje ministri, ki za nič na svetu ne bi bili mogli povedati svojih pravih razlogov.

Razume se, da v urad ne spada politično strankarstvo. Tam bi moral vsak državljani najti enake pravice. Tam se tudi ne bi smela uganjati nikakršna agitacija. Ali take nepristranosti še nikoli niso dosegli ukazi in fermani. Videli smo politične oblasti, ki so od uslužbencev zahtevale prisego, da ne pripadajo tej ali oni politični stranki; ali te oblasti so sestavljale volilne imenice, v katerih je

Socialisti za svobodo uslužbencev.

Vlada je izdala ferman, s katerim jemlje svojim uradnikom in uslužbencem njih politične pravice in jih hoče predati v mašine. Po vseh vladnih uradih so se objavili veliki rdečedomri plakati, z napisom:

WARNING

against Activity in politics by federal officers and employees.

Ta ukaz prepoveduje zveznim uradnikom in uslužbencem vsak politični gibanje in vsak mig; čudno da jim še milostivo pušča pravico glasovanja.

Po tej čudni ordinanci ne smejo uradniki in uslužbeni:

»Biti kandidati, delegati ali namestniki na katerikoli politični konvenciji, enako ne smejo tam biti uradniki ali njih zastopniki;

biti uradniki kakršnekoli politične konvencije ali kaukusa, tam govoriti, podajati predloge, izdelavati resolucije ali pomagati pri njih izdelavanju, zastopati druge osebe na sestankih, ali pa se jih očitno udeleževati;

biti član kateregakoli političnega odbora ali podobne organizacije;

biti uradnik političnega kluba ali biti sploh delaven v kakšni politični organizaciji;

udeležiti se priprav, organiziranja ali vodstva političnega shoda ali zbora; govoriti na takih shodih ali pa se jih sploh udeležiti drugače kot v lastnosti navadnega poslušalca;

javno izražati svoje politične nazore, udeleževati se političnih debat ali posvetovanj, obhajati distrikte ali prositi katerokoli stranko, frakcijo ali kandidata za podporo;

povzročati pohujšanje pri primarnih ali pravnih volitvah v volilnih lokalih, zbirati glasove, pomagati volilem pri zaznamovanju glasovnic, voditi volilec k primarnim ali pravnim volitvam, služiti kot paznik ali zastopnik politične stranke v volilnem lokalu; pomagati pri seštevjanju glasov ali na kakršnekoli način sploh delovati v volilnem prostoru, izvemšiti da odda svojo glasovnico;

biti kakršnekoli volilni uradnik;

izdajati ali pa biti uredniško finančno ali pa kot ravnatelj spojen s kakršnimkoli političnim časopisom;

pisati za javnost ali pa objavljati kakršnekoli dopise, podpisa-

bilo vpisanih na tisoce mrtvih »volilcev«, za katere so na dan volitve glasovali zelo živi ljudje.

Uradniku lahko prepovem izražanje političnega prepričanja; zato mu vendar ne morem vzeti njegovih političnih nazorov, če jih ima. Le hinaveca lahko napravim iz njega s takim pritiskom, in to je gotovo slabše, kakor če mu dovolim, da sme svobodno kakor vsak človek kazati svojo politično barvo, v uradu pa skrbim za to, da se tam ne vgnezdijo pristranosti.

V Ameriki bodo gotovo opravičevali svoj korak, oziroma ga bodo hoteli opravičevati tako kakor v starem kraju. Ali ta opravičila je tukaj prav tako ničvedna kakor tam.

Predvsem se ne more s stališča enakopravnosti pripuščati nobena dvojna mera. Svoboda političnega prepričanja je temelj vsega zdravega ustavnega življenja; če velja ta svoboda za enega, mora veljati za vse. Tudi državni uradnik prodaja državi svoje delo, ne pa svoje duše. Ako je vstopil v službo Zedinjenih držav, ne more za raditega izgubiti svojih državljanskih pravic.

Druga nevarnost takih naredb je pa ta, da pravzaprav še le pospešijo nezdravo, krivično strankarstvo. O izvrševanju takih fermansov sodijo navsezadnje tisti, ki vladajo. Ljudje, in ne bogovi. Pa bodo preganjali politične nazore, ki jim niso všeč, za druge pa bodo gledali skozi prste in jim dajali celo potuho.

Tako je drugod, tako je deloma že v Ameriki, in če bi obveljal omenjeni ukaz, bi se taka pristranost vkoreninila kakor rak.

Le malo svobode je še v Ameriki. Ostanke, katerih še ni moglo potepati kapitalistično nasilstvo, je zato treba braniti s tem večjo vneto. Socialistična stranka jih bo branila.

ne ali nepodpisane članke za ali proti katerikoli politični stranki, kandidatu, zakonski predlogi ali frakciji;

udeleževati se kampanje, tisto, če se regulacije ali pa potlačena trgovine z opojnimi pižami; kandidirati za nominacijo ali voliti ali izvrševati mestne urade; razširjati volilno literaturo, znake ali gumbje, ali pa nositi take znake in gumbje v službenem času;

oskrbovati podpise za politične peticije ali za iniciativo, za preklic, za referendum, ali pa nominacijske peticije;

sodelovati v kampanji za žensko volilno pravico;

biti političen voditelj, biti očitno v zvezi s kakršnimkoli političnim gibanjem, s kakšno stranko ali frakcijo ali z uspehom ali porazom katerega si bodi kandidata pri volitvah za javen urad ...

Lepi ukaz bi se bil dal veliko bolj enostavno sestaviti. Če bi se bilo reklo: »Uradniki se smejo v svojem prostem času najest in napiti, če imajo denarja za to, naspiti če imajo časa, napraviti toaletto — vse drugo jim je prepovedano.« bi se dosegel enak namen prihranilo pa bi se bilo precej papirja in črnila.

Socialistična stranka je takoj vstala proti takemu omejevanju državljanskih pravic in je storila primerne korake. Odbor za aktualne akcije je izdal sledeči

PROTEST:

Socialistom v Ameriki in delavskemu tisku!

Ker je komisija za civilno službo v Zedinjenih državah pravkar izdala ukaz, imenovan »Svarilo federalnim uradnikom in uslužbencem pred političnim delovanjem«, ki bi, če bi se izvajal, pomenil uničenje politične svobode in ustavnih pravic za več stotisoč nastavljenec v javnih službah, in ker je uvedena kampanja za popolno poteptanje svobode govora in političnega delovanja kakor dokazuje slučaj, ki nam je bil naznanjen, da je bil neki poštni uslužbenec odpuščen in se je drugim grozilo;

ker bi bil vsak v javni narodni službi nastavljen državljan, če bi se nadalje postopalo na ta način politično ponižati na sužnja;

ker zahteva socialistična stranka vedno in povsod za nastavljenec v javnih službah popolne pravice, včevši pravo do uživanja

politične svobode in organizacije, do kolektivnih peticij in pritožb, je bilo sklenjeno:

Naj se odbor za aktualne akcije obrne do vseh članov in funkcionarjev socialistične stranke, do narodnih, državnih in mestnih instanc, do socialističnega in delavskega tiska, do vseh delavskih organizacij in do vseh prijateljev svobode, naj se združijo z nami in pomagajo z vsemi sredstvi, da se doseže preklic tega nezakonitega in nezaslišanega ukaza; nadalje je sklenjeno, da se pozove kongres in predsednik Zedinjenih držav, naj storita potrebne korake, da se doseže preklic tega ukaza in zagotovo vladnim uslužbencem državljanske pravice, včevši vse politične pravice, ki so zjamčene vsakemu ameriškega državljanu, kakor tudi pravice do organizacije, vlaganja peticij in pritožb.

PADLI NA POLJU DELA.

V Royalton, Ill., so pokopali 56 rudarjev v enem dnevu. Šestindeset žrtev eksplozije, ki je nastala, ker so se vžgali plini. 285 drugih rudarjev je bilo v smrtni nevarnosti. Dve vdovi ponesrečenih delavcev sta umrli vsled razburjenosti, ki se je polotila vsega prebivalstva zaradi strašne nesreče.

Pravijo, da je zakrivil katastrofo nepreviden delavec, ki je šel s svetilko v roko, napolnjen s plini in če prej označen kot nevaren.

Ne vemo, če je bilo ravno tako. Upajmo, da priinese preiskava pjasnila. Ali nekatere misli prihajajo človeku brez prevelikega truda v glavo.

Vsak rudar ve, da pomenijo plini in rovu največjo nevarnost. Kdor nima samomorilnih namenov najbrže ne pojde z lučjo v roko, če ve, da so tam plini, ki se vžgo. Kdor pa hoče izvršiti samomor, si bo najbrže izbral drug način, ki bo zanesljivejši.

Vsiljuje se torej predvsem vprašanje: Kako je bilo poskrbljeno, da je vsak delavec poznal nevarnost tistega rova, če se je vedelo, da so v njem plini?

»Označi« se nevarnost rova lahko; ali neverjetno se nam zdi, da bi se bila zgodila nesreča, ako bi bili vsi delavci vedeli za to »označbo«, ako bi bil zanj vedel tudi tisti delavec, ki je baje zakrivil eksplozijo.

Zanimivo bi bilo tudi vedeti, če so se morali plini nabirati v rovu, dokler se ni zgodila katastrofa, dasi je bila nevarnost že znana.

Pod pritiskom rudarske organizacije in vsled pogostih nesreč v jamah so bili sklenjeni razni zakoni za varstvo rudarjev. Tudi jamsko nadzorstvo je vpeljavno v rudnikih. Ali v kapitalističnem svetu imajo zakoni v prid delavcem zelo omejeno veljavo; zakaj naprave za varstvo življenja, izdatna ventilacija in take reči stanejo denarja.

Denarna mošnja je najobčutljivejši organ kapitalizma. Zakoni, ki se je dotikajo, so vedno bolj papirnati kakor živi.

Rudarji bodo imeli boljše varstvo, kadar bo varnostni aparat v njihovih rokah. Ker gre v jamah za življenje in smrt delavcev, je vseskozi pravično, če se izroči nadzorstvo varstvenih naprav in jamskih uredov delavcem oziroma zaupnikom.

Ali to dosežejo rudarji šele takrat, kadar bodo takoj močni, da se bo njih zahteva morala slišati in vpoštevati. Zato morajo biti delavci močni in svoji strokovni organizaciji, imeti pa morajo tudi politično moč.

To so vprašanja, ob katerih delavci lahko spoznajo, da ni vseeno, kdo dela zakone.

ROOSEVELTOVE SKRIVNOSTI.

Blažena je Amerika, da ima Dorčeta Roosevelta, ampak batine zaslužijo, ker ga še ni izvolila za svojega čarja. Teddy I., po božji milosti imperor Zedinjenih držav — to bi bil imeniten naslov in Amerika bi bila potem brez strahu.

Če more sploh kdo rešiti United States, je to na vsak način edini Roosevelt. Ne le da je lep mož, da je nameten in učen, da je dobil Nobelovo nagrado za zasluge, ki si jih je pridobil za mir — colonel Roosevelt je tudi edini, ki bi mogel srečno voditi ameriško vojsko, diplomat Roosevelt je edini, ki se mu odpirajo vse tajnosti. Vse!

Pustite male k meni priti.

Kapitalizem in vera hodita vedno vstrice. Kapitalizem ve, da je vera dobra priganjalca. Bič in knuta ne bi opravičila toliko koli kor pobožni opisi nebeskih slasti in peklenjskih muk.

Tudi v Ameriki se cerkev nima pritoževati. Od rimsko-katoliške do one katoliške v Zion City, od presbiterijske do rabske — vse vsem dobro godi. Pobožnost je bujna in cvete v Zedinjenih državah, četudi to cvetje ni lepo in ne diši. Sveto pismo se deli za stonj; v hotelu ga najde človek na nočni omariči, za razvedrilo in za uteho obeneni.

V tem svetem pismu je neke povedano, da je Kristus posebno ljubil otroke.

Tudi bogaboječ kapitalizem jih ljubi. Svojim kupuje milijonarji igrače za take svote, da bi si drugi ljudje s takim denarjem priskrbeli pristojša; otrokom navadnih smrtnikov pa daje kapitalizem zaščuko.

Tajnik za Compulsory Education v Chicago, gn. W. L. Bodine je dovršil preiskavo o zaposlenosti štirinajst do šestnajstletnih in poda ta mesec svoje poročilo šolskim oblastim. Preiskava se je bavila s številom 4.257 otrok in Bodine prihaja na podlagi njenih rezultatov do zaključka, da je zakonodajstvo za varstvo otrok pomanjkljivo in da je treba izdatno povišati število tovarniških nadzornikov.

Tajnik pravi, da pošilja veliko takih staršev svoje otroke v tovarno, katerim ne bi bilo treba tega. Mnogo teh otrok dela za en dolar na teden. Večina dobivajo fantje v teh letih po 3 do 6, dekleta po 3 do 5 dolarjev na teden.

Preiskava se je izvršila v skupinah.

V eni skupini so se dognali sledeči podatki za dekleta:

Deklet z	javnih	privatnih	tedenska plača
šol	dolarjev		
5	2	1 do 2	
29	18	2 " 3	
213	89	3 " 4	
383	283	4 " 5	
199	78	5 " 6	
54	32	6 " 7	
15	3	7 " 8	
3	80	8 in čez	
184	4	neznana plača	
72	23	hišno delo	
48	28	delo po kosih	
22	se uče in nimajo plače;		

za mladeniče:

Deklet z	javnih	privatnih	tedenska plača
šol	dolarjev		
6	1	1 do 2	
21	3	2 " 3	
126	45	3 " 4	
508	309	4 " 5	
521	162	5 " 6	
165	47	6 " 7	

Pred volitvami je govornik Roosevelt — mož je namreč velik vsem — govoril dijakom princetonskega vseučilišta. Kar je povedal, je bilo tako senzacionalno, da se Wilsonu nikdar ne bo moglo odpustiti, da ni tisti hip sklepal vojnega sveta v Washington.

Takole je govoril naš slavn polkovnik, ki bi po pravici moral biti vsaj maršal:

»Dežela ima dolžnost, da pride v tako stanje, da bo mogla braniti svoja prava, ako bi se kršila. Sam sem videl načrte najmanj dveh držav, sedaj udeleženi v vojni, za osvojitve naših velikih mest in za njih okupacijo, s katero naj bi se izsilila odkupnina, ker je naša stalna vojska prešibka, da bi jih mogla braniti. Videl sem določene načrte za osvojitve San Franciska in New Yorka in za njih okupacijo, dokler ne bi bila plačana odkupnina, ki bi strašno oškodovala našo deželo in dala sovražniku fonde za vojno.«

V svojem daljšem govoru je dejal nekdanji predsednik:

»Upam, da se ta dežela pobriga, da bo vsak mož znal streljati in da bo primerno vojaško izurjen. Tudi je moja resna nada, da dosežemo naposled tak mednarodni položaj, v katerem bo organizirana sila, ki bo složno zlomila odpor trmoglave države; ali videli smo, da je kos papirja ali kakršna pogodba enostavno brez cene in da se lahko razpiha kakor cesten prah. Boj se nikdar ni dobil z ohranbo, ampak treba je

33	7	7 " 8
17	5	8 " 9
4	3	9 " 10
237	97	neznana plača
17	5	brez plače
40	11	delo po kosih

Iz obeh navedenih skupin je zaposleno 601 dečkov in 86 deklet v tovarnah, 537 dečkov in 200 deklet v officah, 346 dečkov in 291 deklet v prodajalnah, drugi po raznih opravkih.

Več kot 200 teh otrok je bilo poslanih nazaj v šolo, ko se je dognalo, da ni prav nobenega razloga, zakaj da naj delajo.

Po družinah so nabirali informacije inspektorji za Compulsory Education. Našli so, da je bilo 800 teh otrok iz »dobrih družin« 2265 pa iz »precej imovitih«. Izmed 2416 otrok v starosti 14 do 16 let jih je prišlo v šoli le 196 do osme stopnje, 246 le do pete stopnje. Sedem jih je šlo že po prvi stopnji na delo (1), 35 po drugi, 72 po tretji, 711 po šesti, 718 po sedmi.

Očetje 534 otrok so bili rojeni v Ameriki, otrok samih je bilo rojenih 2390 v Zedinjenih državah, 50 pa v tujini.

Pri zadete družine so imele sledeče dohodke na teden:

498	izpod 10 dol.
628	10—15 "
577	15—20 "
435	20—25 "
358	25—30 "
544	čez 30 dol.

Mr Bodine zaključuje svoje poročilo z zahtevo, da se pomakne meja za oblativni šolski obisk od 14. do 16. leta in da se pomnoži tovarniško nadzorstvo.

V času, ko dosega brezposelnost odraslih delavcev nezaslišeno višino, je posebno zanimivo, kako jim dela kapitalizem konkurenco z otroci. Seveda si tudi marsikateri delavec misli, da je to ne-kakšen »priboljšek« če dobi fant ali dekle v soboto tudi kakšen dolarček. Ali to je tako neumen račun, da ne more biti bolj. Kolikor otrok zasluži, toliko dobi oče premalo; kapitalist si pa smeje v pest, ker mu delata oče in sin za tisti denar, ki bi ga moral očetu samemu plačati, površ si pa še prihrani pri vsakem otroku po enega odraslega delavca, katerega mu bi moral plačevati popolno plačo.

Cele družine morajo zaradi otroškega dela ostajati brez služba, otroci pa imajo ta dobiček, da so ogoljufani za šolsko izobrazbo, da so vsled tega za tekmovanje v poznejšem življenju manj sposobni in da jih prežgodnje, za njihov organizem večinoma pretežno delo zdrži v telesnem razvoju in oslabi.

Da, kapitalizem pravi s Kristusom:

Pustite male k meni priti!

udariti, pa ne lahko udariti.

No, ne pravimo, da je posebna škoda za človeka, če zna streljati. Ali ono drugo, kar je mister Roosevelt govoril o skrivnostnih vojnih načrtih, obuja našo radovednost.

Tristo medvedov! Povsod imajo vojne načrte pod deseterimi ključi. Avstrijski general ne pozna avstrijske, nemški ne nemške ordre de bataille, dokler ne dobi ukaza, da jo izvrši. Naš colonel pa vidi na svoje oči take skrivnosti!

Radi bi vedeli, kje jih je mogel videti?

No, tak mož kakršen je Teddy, se gotovo ne laže. Saj se mu še nikdar ni dokazala laž. In če je v tem slučaju govoril resnico, je lahko uginiti, kje so njegove oči uzrle tiste tajne in senzacionalne načrte.

Nikjer drugod jih ni mogel videti kakor v sanjah.

Socializem je edina tolažba zatiranih. Zakaj daje jim jamstvo, da bo enkrat zatiranja konec.

Socializem uči, da je vera privatna reč. Ampak zloraba vere ni privatna reč.

Kršćanstvo bi bilo lepo in simpatično; le da ga nikjer več ni.

Roosevelt je dobil Nobelovo nagrado za mir. Tisti denar mu je mogočil, da zdaj laže agitira za militarizem.

IZ NASELBIN.

Nokomis, Ill. 23. okt.

Cenjeni sodrug urednik! Naš shod dne 18. t. m. je dosegel nepričakovano veliko udeležbo. Udeležili so se ga s par izjemami vsi Slovenci na Nokomis. Prišli so tudi iz Witta in Coaltona. Sodrug E. Kristan nam je v svojem izvrstnem govoru pojasnil namene in cilje socializma. Pokazal je delavcem, da je edina socialistična stranka na svetu, ki se poteguje za pravice delavstva. Želja vseh navzočih je bila še večkrat slišati govornika.

Ker so zemljiški piratje na Nokomis in v okolici zadnji čas postali zopet zelo aktivni v atentatih na delavske žepce, svarim slovenske delavce, da se jim ne vsejajo na njihove limanice. Oglejte si nekoliko cirkularjev, katere razširjajo okoli. "Mi prodajamo stavbišča v bližini Peabody mine No. 10, kjer se dobro dela, ter navaden delavec zasluži \$6.50 na dan, dober delavec pa od 8 do 10 dolarjev. Superintendent nam je povedal, da bode zaposlil nadaljnjih 300 delavcev." In tako dalje. Prva laž je, da se dobro dela. Letos smo bili tri mesece brez vsakega dela, zdaj pa se dela po tri dni na teden. Druga laž je, da ona o velikanskem zaslužku, ki izgleda kakor senatorske plače. Resnica je, da poprečno niti \$4.00 ne zaslužimo. Tretja laž je, da se more zaposliti nadaljnjih 300 delavcev. Jaz ne vem, kam jih misli gospod superintendent dati. Ali nas misli stlačiti kakor sardine v škatljo? Zakaj ne da dela tistim, kateri že tedne čakamo nanj? Logično, ker jih nima kam dati. Ako pa more komu dati delo, imajo pa glasom pogodbe med kompanijo in organizacijo prednost premogari iz Taylor Spring, kateri rovi že počiva od 1. aprila. Uradniki tukajšnje lokalne unije št. 1484 U. M. W. A. tudi natančno gledajo, da se pogodba upošteva. Zato so tudi sedaj sprejeli protest proti zemljiškemu agentom in ga v letakih razširili, kazoč pravo sliko delavskih razmer v tem mestu. Naj (še omenim, da so lansko leto zemljiški agenti napravili izvrsten biznis, da so delavci, misleči, ako kupijo lot, da dobe takoj delo po večmesečnem brezuspešnem čakanju odšli s trebmuhom za kruhom, kakor tudi da so stanovanja in živež tukaj tako draga kakor malo kje drugod.

J. Mekinda.

Pittsburgh, Pa.

Prišel sem iz Johnstona, Pa. v Pittsburgh in sem bil tudi v K. S. Domu na 57. Buttler St. Moram reči, da je ta K. S. Dom v Pittsburghu eden najlepših izmed vseh slovenskih 'Domov' po širni Ameriki.

Praščal sem, kje da zborujejo slov. soc. klub št. 131 z namenom, da bi šel na zborovanje, ker je bila ravno druga nedelja v mesecu. Ali začudil sem se, ko sem dobil odgovor, da zborujejo slovenski socialisti v poljski dvorani na 45. Plumber St. Praščam, kako da je to, in zakaj da ne zborujejo v svojem K. S. Domu? Na to je bil odgovor, da socialistov ne marajo v K. S. Domu.

Ne morem si pomagati, da bi ne vprašal teh slavnih mož, ki imajo besedo pri K. S. Domu v Pittsburghu, zakaj da se ravno socialistov tako boje, da jih ne marajo notri? Nič bi ne rekel, da so pri K. S. Domu sami kapitalisti; potem naj bi se že bali. Ali je nasprotno ravno, niti enega kapitalista ni med njimi, in sploh mislim, da ni v vsem Pittsburghu niti enega slovenskega kapitalista, ampak sami trpinji in od kapitalizma zatirani tlačani. In ravno ti trpinji se socialistov boje, da jih ne marajo, da bi v K. S. Domu zborovali.

Dragi mi gospodje K. S. Doma, malo premislite, kaj vam sedaj povem. Ravno socializem je edino sredstvo, s katerim se more priti do pravice, katerih dandanes nimate. Odpraviti hočejo socialisti kapitalistični jarem, pod katerim vas tlačijo na vse načine. Vipa prenašate kakor pohlevni backi vse radovoljno, in še podpirate jih, dasi so največji sovražniki delavstva in vas. Ali nasprotni ste socialistom, namesto da bi jih podpirali in še sami postali socialisti in se borili proti kapitalizmu. Ali

ni bil K. S. Dom postavljen z namenom, da se ho slovenski narod v njem izobraževal? Ali ni socialistični klub št. 131 v Pittsburghu klub slovenskih rojakov? Ali ni bil tudi zanje K. S. Dom postavljen?

Za socialiste v takih razmerah pač ni sramota, če gredo v dom drugega naroda. In če mislijo gospodarji K. S. Doma, da bi socializem ubit, ako mu oni zapro vrata, se zelo motijo. Ali zanje je sramota, če se ve, da je v mestu slovenski dom, pa da za slovenske socialiste ni prostora v njem.

Drugi ljudje spoznavajo iz tega, da so oni, ki nosijo zvonce v Domu, kratkovidni, ozkosrčni ljudje in dobe o slovenskem narodu prokleto slabe pojme, ker mislijo, potem, da so vsi Slovenci taki mevarji.

Slovenski socialistični klub se je razvijal doslej, pa se bo razvijal tudi poslej. Socializem bo napredoval povsod, kjer so delavci, ker skrbi za to že kapitalistična šiba. Ali če bi gospodarji Doma kaj mislili na čast slovenskega imena, bi sami skrbeli za to, da pridejo vsi Slovenci pod to streho. Če nečajo, naj se pa nikar ne pritožujejo, da jih sodijo drugi narodi po tem, kar vidijo.

Pozdrav sodrugom!

John Gačnik.

Springfield, Ill.

Z delom se je obrnilo v tukajšnji premogokopih nekoliko na bolje. Pa vendar ne znatno, in ne svetoval bi slov. premogorjem, da bi semkaj hodili za delom. Rovi so prenapolnjeni ljudi in delo se jako težko dobi.

Vse drugo se vrši tako v navadnem sporedu. Samo v soboto dne 24. oktobra je bilo med tukajšnimi Slovenci opaziti, da se je nekaj izrednega zgodilo. Nekteri so imeli bolj dolge, drugi žalostne (very few), in zopet drugi nekako zadovoljne obraze. Nisem vedel, kaj je vsakdanji izraz teh meni dobro znanih lie tako izpremenilo.

Šele pozneje sem izvedel, kaj je vzrok te spremembe. Zapustil nas je Rev. F. Saloven. In sicer v taki naglici, da ni imel časa ključev in pisem izročiti na pristojnem mestu. Kakor bi se to spodobilo. Izročil je to kar fantu, ki je opravljal službo cerkovnika. In kuharica ni imela časa pospraviti posode, ampak jo je pustila kar rabljeno na mizi.

Seveda je Amerika v toliko prosta dežela, da človek, ki ima sredstva za to, lahko vsak trenutek opusti svoje delo ter gre, kamor mu je drago. Ne spotikam se nad tem. Pa vendar bi rad vedel, zakaj je prečastiti kar tako brez slovesa v tako strašanski naglici odšel. Ali mu ni prišlo na misel kdo bo varoval njegove vernike vplivov socializma, kdo jim bo sedaj oznanjeval takozvano božjo besedo v prečisti slovenščini, kdo bo gledal, da se začne pouk v dograjeni slov. šoli?

Gospod, veliko ste se podstopili, malo ste skončali. Še imamo soc. klub, ki vrnjo napreduje. Mnogi se članstvo in blagajna. Dolgi Korošec, katerega ste nesramno obrekovali v časopisu ter mu žugali z izgonom in z ječo, je še tukaj in se počuti izvrstno. Velika žaba v soc. mlaki še zmira prodaja svoje izvrstno blago.

Kaj pa tiste tri skledice, v katere ste nabirali hudodelstva rdečih prekučuhov in ki so bile že pred tremi meseci tako polne, da bi spravile, ako bi se postavile na pristojno mesto, precej tri od nas za omrežje? Ali so se vam pri 'mufenzi' razile?

Vsi, katere ste pod pesniškim imenom 'faran' v A. Slov. tako lepo opevali so, še tukaj. Manjka samo Chas. Weletza in vas. Prvega nam je ugrabila nemila smrt iz naše srede. Vas pa, ako se ne motim, nam je pobral dolar.

Poiskali ste si ovec z daljšo volno kot jo imajo v Springfieldu. Vse poletje je bila za nas premogarje tukaj bolj slaba paša. In pri tej tudi volna ne raste kakor bi morala. In ako se le striže in striže, se pride enkrat do živega in potem je marsikateri še tako predrzen, da zakriči. To in pa ker dr. Sv. Barbare ni bilo nič pri volji, da bi darovalo stotak iz bolniškega sklada, mislim je moža ujezilo in je šel.

Premisliti pa je sedaj treba, ako niso vsled slabih delavskih razmer dohodki dosegli višine, katero je on želel, ali so dušice sedaj manj potrebne izveličanja kakor prej? In izveličanje more edino le on izposlovati. Po njegovem nauku ne pomaga, če človek pošteno živi. To ni nič. Živi kakor hočeš, ali samo daj. Grehi se že pofiksajo, če je denar. Kjer pa denarja ni, — well — jaz odpustim grehe, kjer ga je več.

Ni mi znano, katero naselbino bo sedaj osrečil s svojo navzočnostjo. Pa kjerkoli se nastani, pošljem tem potom njegovo izpričevalo. Najbolj sirov in neotesan slov. duhovnik je, kolikor jih poznam. Svojemu lastnemu faranu jih je par priložil. Socialisti so prekučuhni, in mislim da ako najde kje bolj vžitne kot so v Springfieldu, bo za vsako kosilo enega pohrustal. Zatoorej bodite z njim dobri, kjer ga imate. Jé menda precej vse, ali juho od želve ima posebno rad, odkar jo je v Jolietu pokusil.

Rojaki! V slučaju da slov. duhovniki niso po nikelnju, kot je prošli rekel, in da bi bili nekaj časa brez njega, pomagajmo si brez njega. Ako pa je kakšna nedelja le predolga, bodi tukaj še vsem enkrat ponovljeno, da so klubove seje še tudi vnaprej vsako četrto nedeljo popoldne v dvorani sodr. M. Jontes. Dobro došli. Poročevalce.

Ojo, Colo.

Cenjeni sodrug urednik!

V št. 232. "Gl. Naroda" sem čital, kako velikodušni so rojaki v Somerset, Colorado. Darovali so namreč svoto \$41.50 za sklad revnih družin v starem kraju, za kar jih je "Gl. Naroda" pohvalil in postavil za zgled vsem ostalim. Čestitam vam, rojaki v Somerset, zavidam vas pa zavoljo tega ne, ker sem prepričan, da bi ne bili tako darežljivi, ako bi se ne nahajali v tako kritičnem položaju. Zelo lepo je in hvale vredno pomagati revnim po svoji moči. Še lepše bi pa bilo, Somersetčani, ako bi bili vi lansko leto v septembru, ko je bil razglašen štrajk po vsej Coloradi, pustili delo in šli na štrajk; potem bi ne imeli tega madeža, ki ga imate sedaj. Tega je "Gl. Naroda" pozabil omeniti, in po mojem mnenju je dotična svota veliko premajhna, da bi se tak madež opral; lahko darnjete vsak mesec kakih \$40.00, ker v enem letu se že nekaj priskeba.

Dalje sem čital v neki drugi št. "Gl. Naroda", da so skebje iz Tereio, Colo. tudi nekaj poslali za dotični sklad. Vse leto so bili tiho pri svojem umazanem delu, sedaj, ko so zložili malo, neznatno svotico umazanega denarja, so pa potuhnjeno prišli s svojimi imeni na dan, češ storili smo dobro delo, sedaj se lahko oglasimo. Ej, strela vas udari! Vaša umazana koža se ne bo oprala tako enostavno, pridite malo ven iz tistega gorskega kota. Poglejte revne šotore štrajkarjev, ki se že 13 mesecev bore za malo boljši kosček kruha za sebe in za vas, in katerega jim vi odjedate. "Strahopetci". Kaj pa druge camppe? Na primer Knežak št. 2. (Frederick) Delagua i t. d., ali vi ne boste dali nič za sklad revnih? Sežite malo v svoj skebski žep in privlecite malo umazanega skebskega denarja na dan, ker boste še tudi sami potrebni podpore. Vedite, da pride čas, ko ne bo nikjer prostora za garjevece vaše vrste, ker zmerom ne boste pod oboroženim varstvom. Da malo

podžgem agenta skebov John Faturja, ostane moje ime v uredništvu, ker hodi on silno rad do superintendenta, da se zapiše v črne bukke. Ako pa le hoče Fatur ime, naj pošlje uredništvu \$25.00 za sklad štrajkarjev. Potem mu bodo pa povedali ime.

Še nekaj o avstrijskih patriotih. Kdor izmed Slovencev se poteguje za avstrijsko politiko ali vlado, ni vreden, da se prišteva med pametne ljudi. Obširneje ne bom pisal o tem, ker je stvar že vsakemu znana. V tej zadevi čestitam slovenskemu socialističnemu časopisu, ker pišete resnico. Dol z vojno, s kapitalizmom in s kronanimi troti, ki se imenujejo cesarji, kralji it. d. Kdor povzroči vojno, ta naj trpi posledice.

Delavske razmere niso ravno preslabe, dela se skoro vsak dan, ljudi je pa tudi polnaampa. Majna je unijska.

Pozdrav vsem slobodomislecem. Ojaški opazovalec.

SVOBODOLJUBNA AVSTRIJA.

Naznanili smo, da je začela ruskim namesto ustavljenega "Rudarska organizacija na Slovenskem" namesto ustavljenega "Rudarja" izdajati strokovno glasilo "Rudniški Delavec". Čitatelji nam lahko verjamejo, da ni v njem prav nič "puntarskega". To razumemo, zakaj če bi si list le količkaj drznil, bi mu junaška policija tisti hip zavila vrat, kakor je storila z "Zarjo" in z "Rudarjem".

Ali zdi se, da zdaj v Avstriji vsa skromnost nič ne pomaga. Državnim pravnikom se zdi že senca odkritosrčne besede nevarna, pa zato konfiscirajo in konfiscirajo in konfiscirajo, da jim bo kmalu moralo zmanjkati rdečih svinčikov.

Pred nami je 3. številka "Rudniškega Delavca". Ta izgleda lepo! Prav po avstrijsko!

Odprimo ga. Druga stran: Več kot polovica je bele. En cel članek z naslovom vred je konfisciran.

Tretja stran: Polovica je bela. Iz članka "Preiranje cen kruha" je 7 vrst konfisciranih. Nadalje je en cel članek, zopet z naslovom vred konfisciran.

Četrta stran: 26 vrst konfisciranih.

Peta stran: Več kot pol strani je bele; cel članek konfisciran, naslov z njim.

Šesta stran: V članku "Iz obratov alpske montanske družbe" 40 vrst konfisciranih.

Sedma stran: V članku "Svetovno vrenje" 12 vrst konfisciranih.

Pa je res predrzno, da hočejo ljudje v uredništvu tudi sami kaj pisati, namesto da bi si prihranili ta pregrešni trud, pa enostavno brez komentarja tiskali, kar piše vsaj nekoliko upanja, da bi izhajali z manjšimi konfiskacijami. Popolnoma brez njih seveda tudi ne bi šlo, zakaj v Avstriji ni nič novega, da zapleni ces. kr. policija, kar je napisala ces. kr. policija.

Življenje bi bilo predolgočasno brez konfiskacij. Slava avstrijski svobodi!

Delavec slabo sodi, če misli, da mora podpirati "Proletarca" s svojo naročnino. Njegov namen mora biti, da podpira s tem samega sebe. Delavstvo ima prav malo od njega, če je naročen, lahko pa ima veliko, če tudi čita.

Ameriški Družinski Koledar za leto 1915.

Sedaj v tisku. Izide prve dni novembra.

Opozarjamo sodruge in prijatelje na naš "Koledar", kateri bo posekal vse koledarje, kar jih je bilo izdanih v slovenskem jeziku v Ameriki.

Naš "Koledar" bo imel 192 strani, vezan v trde platnice in bo obsegal skrbno izbrano in zelo zanimivo vsebino: povesti, črtice, pesmi, poljudno-znanstvene razprave itd. Dalje bo obsegal okrog 50 slik.

Glede vsebine lahko omenimo stoletno pratiko, poštne informacije (cene paketne pošte, o poštni hranilnici itd.) obširni "Letni pregled", tolmač tujih besed in dolgo vrsto statističnih podatkov, ki so važni za delavce. Pripovedna vsebina je večidel izvirna, dela naših pisateljev. Veliko slik je iz coloradskega in michiganskega štrajka, evropske vojne itd.

Natančni opis vsebine in slik prinesemo v kratkem. "Ameriški družinski koledar" bo sploh prava zakladnica lepega, poučnega in informativnega berila, katerega bi ne smel pogrešati noben slovenski delavec v Ameriki.

Cena 35 centov s poštnino vred.

Naročite takoj in čim izide, pošljemo brez zamude:

"PROLETAREC" 4008 W. 31st St., Chicago, Ill.

REVMATIČNE BOLEČINE

so zelo nadležne nepravilne. Ako ste nadlegovani z njimi, nadgrnite

Severa's Gothard Oil

(Severovo Gothardsko olje)

ter si pridobite hitro olajšbo. Priporoča se tudi zoper nevralgične bolečine, krče, otekline, izvinjenja in razteze kit in otekljaje. Njegov upliv v slučaju revmatizma najboljše opisuje gori tiskano pismo, katero smo pred kratkim prejeli.—Zoper bolečine in okorelosti nadgrnite Severovo Gothardsko olje. Cena 25 in 50 centov.

Za otroke in odrasle
SEVERA'S TAB-LAX.
(Severovo Tab-Lax).
Sladkorno odvajalo.
Cena 10 in 25 centov.

Milo, tako izborno kakor je
Severa's MEDICATED SKIN SOAP
(Severovo Zdravilno Milo)
ima veliko uporabo.
Cena 25 centov.

Severovi pripravki so napredni v vseh lekarnah. Zahtevajte samo Severova.

Ako vas lekarnar ne more zaloziti, naročite jih od nas.

W. F. SEVERA CO., Cedar Rapids, Iowa

30 DNI NA POSKUŠNJO

Podpišite na spodnji kupon Vaše ime in priimek in ga pošljite nam, nakar Vam bomo poslali

VICTOR ALI COLUMBIA PHONOGRAPH, kakor tudi 12 plošč s slovenskimi pesmi in prosto, — ZA 30 DNI NA POSKUŠNJO.

Po preteku 30 dni če Vam ugaja ga lahko obdržite in plačujete nanj po

\$2.00 NA MESEC

S strojem vred pošljem tudi pisano garancijo za 15 let.

Ta kupon je dober za vse kraje Zed. držav in Canade. Pošljite ga na naslov:

SAUL BIRNS, 117 Second Av., Dept. 139, New York

VICTOR.....COLUMBIA.....

IME.....

NASLOV.....

Največja slovanska tiskarna v Ameriki je

Narodna Tiskarna

2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "PROLETAREC" se tiska v naši tiskarni

POZOR ROJAKI!

Ako ste kupec za zemljo ali farmo, ne ozirajte se na pretirane in vabljuje oglase različnih zemljiških agentov, v katerih vam vsakovrstne stvari obljubujejo, kakor stalno delo, brezplačno stavljanje in čiščenje zemlje in druge vabljuje pretveze katerih sploh ne morejo in ne nameravajo spoštiti. Veliko denarja in dragocenega časa si bodele prihranili ako pišete po natančen in resničen popis zemlje, kraja, kupnih pogojev, mapo izključno samo slovenske farmarske naselbine v Wausaukee, Wis., kjer ima že mnogo rojakov kupljeni svet in jih je že lepo število naseljenih. Tam je svet prav rodovit in rodi vsakovrstne poljske pridelke, ravno tako raznovrstno sadje in vinsko trto. Ta svet se nahaja tik prijaznega mesta, šol, mlekarne, banke, trgovin, žage, železniške postaje in mnogo drugih podjetij.

Priporočamo rojakom, kateri želi biti dobro in pošteno posrežen dobiti dober in rodovit kos zemlje v zdravem in prijaznem kraju ter biti vsestransko zadovoljen, da pišete rojaku A. Mantel, L. Box 221 Wausaukee, Wis. po natančne informacije in mapo tamošnje slovenske farmarske naselbine, predno greste kam drugam svet gledati in po nepotrebnem čas in denar trati.

VABILO NA VELIKO LETNO VESELICO

katero priredi društvo

"VRTNI RAJ"

številka 174, v Dunlo, Pa.,

DNE 25. NOVEMBRA.

Začetek točno ob 6 uri zvečer.

USPORED:

1. Prosta zabava in ples.
2. Ob 8. uri nastop pevskega društva "Vihar". Omenjeno pevsko društvo bode na ta večer prvič javno nastopilo s jako lepimi pesmami pod vodstvom pevovodja Ig. Hudeta iz Johnstown, Pa.
3. Predstavljal se bode šaljiva igra "V Ljubljano jo dajmo"
4. Nastop pevskega društva "Vihar".
5. Prosta zabava, ples, šaljiva pošta in ribolov. Vjezeru se bode nahajala krasna devotka in blagor tistemu — — — Vstopnina za možke 50 centov, gospe in gospodične so proste. Za vse stransko mokroto in prosti prigrizek bode skrbel.

ODBOR.

ADVERTISEMENT

SLOV. DELAVSKA

PODPORNA ZVEZA

Ustanovljena dne 16. avgusta 1908.

Inkorporirana 22. aprila 1909 v državi Penn.

Sedež: Conemaugh, Pa.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: FRAN PAVLOVČIČ, box 705, Conemaugh, Pa.
Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 3, box 91a, West Newton, Pa.
Tajnik: ALOJZIJ BAYDEK, box 187, Conemaugh, Pa.
Pomožni tajnik: IVAN PROTOR, box 120, Export, Pa.
Blagajnik: JOSIP ŽELE, 6108 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.
Pomožni blagajnik: JOSIP MARINČIČ, 5409 St. Clair Ave., Cleveland, O.

ZAUPNIK:

ANDREJ VIDRIH, box 523, Conemaugh, Pa.

NADZORNIKI:

VILJEM SITTER, 1. nadzornik, Lock box 57, Conemaugh, Pa.
FRAN TOMAZIČ, 2. nadzornik, Gary, Ind., Tolleston, Sta. box 73.
NIKOLAJ POVŠE, 3. nadz., 1 Craib st., Numrey Hill, N. S. Pittsburg, Pa.

POROTNIKI:

IVAN GORAEK, 1. porotnik, West Mineral, Kansas, box 211.
JAKOB KOČJAN, 2. porotnik, 274 Lannen Street, Johnstown, Pa.
ALOJZIJ KARLINGER, 3. porotnik, Girard, Kansas, R. F. D. 4. box 86.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

F. J. Kern, M. D., 6202 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

GLAVNI URAD v hiši št. 46 Main Street, Conemaugh, Pa.

POMOŽNI ODBOR:

Spendal Ivan, Conemaugh, Pa., box 273.
Gačnik Ivan, 425 Coleman Ave., Johnstown, Pa.
Gabrenja Jakob, box 422, Conemaugh, Pa.
Beve Franc, R. F. D. 5, box 111, Conemaugh, Pa.
Suhodolnik Ivan, box 781, South Fork, Pa.
Zoler Alojzij, box 514, Conemaugh, Pa.

PRIPRAVLJALNI ODBOR ZA ZDRUŠTEV SLOVENSKEH PODPORNH NAPREDNIH ORGANIZACIJ.

Predsednik: Viljem Sitar, box 57, Conemaugh, Pa., član S. D. P. Z.
Zavetnik Jožef, 2821 Crawford Ave., Chicago, Ill., član S. N. P. J.
Martin Konda, 2656 So. Crawford Ave., Chicago, Ill., član S. S. P. Z.
Hrast Anton, P. O. New Duluth, Minn., član S. N. P. J.
Stefančič Martin, box 78, Franklin, Kana., član dr. sv. Barbare.
Frank J. Aleš, 4006 W. 31st St., Chicago, Ill., član S. D. P. & P. D.
Goršek Ivan, box 211, West Mineral, Kana., član A. S. B. P. D.

Uradno Glasilo: PROLEARTC, 4006 W. 31st Street, Chicago, Ill.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so uljudno prošni, pošiljati vse dopise in denar, naravnost na glavnega tajnika in nikogar drugega. Denar naj se pošilja glasom pravil, edino potom Poštinih; Expressih; ali Bančnih denarnih nakaznic, nikakor pa ne potom privatnih čekov.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma naznanijo urad glavnega tajnika, da se v prihodnje popravi.

IZ URADA GL. TAJNIKA, S. D. P. Z.

PREMEMBE PRI DRUŠTVIH MESECA SEPTEMBRA 1914.

Pristopili člani-ce v društvo:

"Boritelj" št. 1—Kolene Anton, c. št. 4853 v prvi oddelku.
"Avstrija" št. 5—Dobida Franc, c. št. 4860. Lea Pavel, c. št. 4861. Batič Karol, c. št. 4862. Miskar Peter, c. št. 4863. Vsi v prvi oddelku.

"Zarja svobode" št. 11—Zabrie Aleksander, c. št. 4845. Žgajnar Jožef, c. št. 4846. Petrič Alojzij, c. št. 4847. vsi v prvi oddelku.

"Večernica" št. 13—Grobščak Jožef, c. št. 4855. Grobščak Ana, c. št. 4856. v otroški oddelku.

"Slovan" št. 15—Seme Franc, c. št. 4850. v drugi oddelku. Treven Jakob, c. št. 4815. v prvi oddelku.

"Zvon" št. 18—Železnikar Anton, c. št. 4858. Preme Ivan, c. št. 4859. obo v prvi oddelku.

"Slovenski bratje" št. 23—Strel Franc, c. št. 4842. Karkovič Anton, c. št. 4843. obo v prvi oddelku.

"Delavec" št. 25—Dolenc Anton, c. št. 4868. v prvi oddelku.

"Miroljub" št. 27—Lumpert Rr., c. št. 4867. v prvi oddelku.

"Habsburški sinovi" št. 28—Grate Pavel, c. št. 4854. v drugi oddelku.

"Slovenska zastava" št. 33—Ocepek Alojzij, c. št. 4866 v prvi oddelku.

"Ljubljana" št. 37—Markovič Alojzij, c. št. 4857. v prvi oddelku.

"Orel" št. 40—Dobravac Jožef, c. št. 4837. v prvi oddelku.

"Slovenski bratje" št. 47—Ivančič Ivan, c. št. 4827. v prvi oddelku.

"Slovenski mladeniči" št. 48—Ahačič Viljem Ivan, c. št. 4839. Ahačič Antonija Rozalija, c. št. 4840. v otroški oddelku.

"Klevalandske Slovenke" št. 49—Suhodolnik Lovrenc, c. št. 4841. v otroški oddelku.

"Skala" št. 56—Mikič Jakob, c. št. 4793. v prvi oddelku.

"Sokol" št. 62—Gornik Ivana, c. št. 4886. v prvi oddelku.

"Adamčič in Lander" št. 63—Trojar Ivan, c. št. 4852. v prvi oddelku.

"Narodna sloga" št. 67—Vočinič Peter, c. št. 4849. v prvi oddelku.

"Zvesti bratje" št. 70—Stompek Jožef, c. št. 4848. v prvi oddelku.

"Kosciusko" št. 72—Oczkowski Karol, c. št. 4870. v prvi oddelku.

Pod Triglavom št. 73—Tomšič Anton, c. št. 4864. Klemen Franc, c. št. 4865. Obo v prvi oddelku.

Naprej do zmage št. 75—Hrovat Ivana, c. št. 4854. v prvi oddelku.

Suspendirani člani-ce iz društva:

"Boritelj" št. 1—Brenčič Jakob, c. št. 5.

Črtani člani-ce iz društva.

"Boritelj" št. 1—Jančar Mihael, c. št. 4568.
"Pomočnik" št. 2—Kukenberger Alojzij, c. št. 281.
"Avstrija" št. 5—Cerko Karol, c. št. 2636.
"Združeni Slovenec" št. 19—Debelak Franc, c. št. 2703.
"Slovenski bratje" št. 23—Kuštrle Ivan, c. št. 2569. Smole Anton, c. št. 2665. Dolinar Peter, c. št. 4388. Jakše Franc, c. št. 2659. Klavara Alojzij, c. št. 3679. Strukelj Ivan, c. št. 2567.
"Jutrarnja Zarja" št. 29—Slapnik Anton, c. št. 4348.
"Planinski raj" št. 35—Slavec Anton, c. št. 4122.
"Sokol" št. 39—Kotar Franc, c. št. 1317. Bartolac Marija, c. št. 3732.
"Mladci Slovenec" št. 42—Milovnik Jakob, c. št. 2017. Kamnikar Franc, c. št. 3391. Paučnik Ivan, c. št. 1980.
"Klevalandske Slovenke" št. 49—Miklavž Frančiška, c. št. 2091.
"Planinska vijolice" št. 53—Markovič Franc, c. št. 2948.
"Slovenski fantje" št. 59—Tušar Franc, c. št. 3105.
"Monarški trpin" št. 60—Gašper Franc, c. št. 2728.
"Bratoljub" št. 64—Kmetec Marija, c. št. 3509. Lončarič Vinko, c. št. 3961.
"Združeni Balkan" št. 68—Močnik Ivan, c. št. 423. Kirš Ivan, c. št. 3450.
"Kosciusko" št. 72—Guzel Valentin, c. št. 3015.
"Pod Triglavom" št. 73—Skovran Pavel, c. št. 3972.

Zopet sprejeti člani-ce v društvo.

"Boritelj" št. 1—Sadar Vincenc, c. št. 954. Kopriva Franc, c. št. 1827. Culkar Jožef, c. št. 6.
"Avstrija" št. 5—Filipš Lovrenc, c. št. 4587.
"Jedinstvo" št. 7—Slak Franc, c. št. 4461.
"Zavedni Stajerec" št. 9—Bevs Franc, c. št. 306. Urankar Rudolf, c. št. 2498.
"Jasnaja Poljana" št. 10—Dimić Jožef, c. št. 2375.
"Danica" št. 12—Mihalčič Mihael, c. št. 2861.
"Večernica" št. 13—Čerko Franc, c. št. 1024. Jarč Anton, c. št. 380. Simončič Jožef, c. št. 513.
"Moj dom" št. 14—Galez Lovrenc, c. št. 2648.
"Slovan" št. 15—Zorovac Blaž, c. št. 2283.
"Slovenski bratje" št. 23—Boštjančič Franc, c. št. 2984.
"Zeleni vrt" št. 32—Kavčič Luka, c. št. 970. Železnikar Ivan, c. št. 974. Šole Jožef, c. št. 3310.
"Združitelj" št. 36—Šiljevinac Stefan, c. št. 4794. Šiljevinac Milan, c. št. 4796. Šiljevinac Stefan, c. št. 4797. Šiljevinac Jurij, c. št. 4798.
"Ljubljana" št. 37—Srebotnjak Anton, c. št. 4353.
"Dobri bratje" št. 38—Orakovski Andrej, c. št. 3001. Orakovski Jožef, c. št. 3648. Orakovski Ivan, c. št. 3273. Orakovski Alojzij, c. št. 3647. Mrzel Ivan, c. št. 2053. Mrzel Ivana, c. št. 2562.
"Sokol" št. 39—Bartolac Danijel, c. št. 3723. Markovič Jožef, c. št. 3130.
"Jutrarnja zvezda" št. 41—Baznik Ignacij, c. št. 2839. Plut Ivan, c. št. 4232. Jankovič Anton, c. št. 2198.
"Mladci Slovenec" št. 42—Grobbar Ivan, c. št. 41000. Kristan Franc, c. št. 716. Tomše Franc, c. št. 1799. Fine Franc, c. št. 3302.
"Mirni dom" št. 45—Lokač Ivan, c. št. 1673.
"Klevalandske Slovenke" št. 49—Prhne Marija, c. št. 2077. Gregorič Teodiza, c. št. 3096.
"Proletarec" št. 50—Kotzen Mihael, c. št. 3668.
"Delavec" št. 51—Špehek Ivan, c. št. 2142. Kalan Jožef, c. št. 2140. Aucec Franc, c. št. 4068. Kvader Alojz, c. št. 2828.
"Planinska vijolice" št. 53—Čepirlo Ivan, c. št. 3934. Čepirlo Jožef, c. št. 3936.
"Vrh planin" št. 55—Krašek Filip, c. št. 4718.
"Napredni Slovenci" št. 61—Prošnik Jožef, c. št. 2783.
"Slovenske sokolice" št. 62—Sotina Ana, c. št. 3967. Korinek Marija, c. št. 3015. Zakrajšek Ana, c. št. 3015.
"Lander Adamčič" št. 63—Kocjančič Marija, c. št. 3051. Kocjančič Josipina, c. št. 4715.
"Združeni Balkan" št. 68—Lätner Franc, c. št. 4614.
"Delavec naprej" št. 71—Ružič Franc, c. št. 4506.

Umrli član.

Štrifot Matevž, c. št. 1019, član društva "Zarja svobode" št. 11. Vzrok smrti sušica.

Prestopili člani-ce.

Jantar Ivan, c. št. 1587. od dr. št. 77. k dr. št. 46.
Poznik Marija, c. št. 2806. od dr. št. 62. k dr. št. 49.
Marn Jožef, c. št. 3088. od dr. št. 23. k dr. št. 10.
Meneinge Franc, c. št. 2429. od dr. št. 5. k dr. št. 2.
Ponikvar Ignacij, c. št. 1862. od dr. št. 23. k dr. št. 43.

Kral Anton, c. št. 2456. od dr. št. 6. k dr. št. 36.
Gostinčič Ivan, c. št. 4762. od dr. št. 53. k dr. št. 41.
Hudernik Ivan, c. št. 471. od dr. št. 18. k dr. št. 71.
Sapotnik Valentin, c. št. 1742. od dr. št. 65. k dr. št. 13.
Žavbi Ivan, c. št. 2985. od dr. št. 70. k dr. št. 13.
Žabkar Ivan, c. št. 1847. od dr. št. 38. k dr. št. 47.
Krašovec Jožef, c. št. 1803. Kolene Franc, c. št. 1154. od dr. št. 14. k dr. št. 75.

LOUIS BAYDEK, gl. tajnik S. D. P. Z.

Stranka

Klubom J. S. Z. na znanje.

"Zadnji čas je prišlo v urad več vprašanj, če je eksekutiva v resnici dovolila klubu št. 108 v Cambria, Wyo., da se obrne do klubov za pomoč ponikrečnega sodruga R. Replca. Kakor je razvidno iz zapisnika eksekutivne od 1. avgusta t. l., je eksekutiva sklep kluba odobrila.

Toliko v pojasnilo klubom, ki ne vedo za ta sklep eksekutivne.

Tajništvo J. S. Z.

KLUBI V JUŽNEM ILLINOIS, POZOR!

Redna Tajniška konferenca se vrši dne 8. novembra ob 2. popoldan v Bohm Building, Union Headquarters na Main St., Edwardsville, Ill. Tajniki prizadeh klubov naj vzamejo to naznailo v blagohotno vpoštevanje.

JOS. MOSTAR,

Po-oblščene konferencie.

Članom pevskega društva "Zvon" Milwaukee, Wis.

Vsem tistim, ki so bili kdaj delavni člani sl. pev. zbora "Zvon" naznanjamo, da bo klub "Zvon" 20. decembra t. l. priredil veliko slavnost ob priliki desetletnice svojega obstanka. Da bi bila ta prireditve kolikor mogoče velpomembna, mi člani kluba "Zvon" želimo, da bi se vsi nekdajni člani še enkrat združili pod skupnim okriljem in ob tej priliki z eno pesnijo z nami nastopili. Ker smo trdno verjeti, da bo vsak poedini rade volje z nami sodeloval, si dovoljujemo prositi, da bi zaradi ureditve pevskih vsaj vsak blagovolil potom dopisnice naznaniti svoje ime, naslov in kateri glas poje. Kdor se ni poslal naslova, naj ga takoj pošlje na sledeči naslov: Fr. Matic, 331 Madison St. Milwaukee, Wis. (4x)

LISTNICA.

Nekateri naročniki pošiljajo naročnino za Proletarca na gl. tajnika J. S. Z. Pri tem pride lahko do kakšne pomote in nazadnje se vsi skupaj jezimo: gl. tajnik upravnih in naročnik. Naročnina za list naj se vedno pošilja edino na Proletarca.

Joe. Primer, Detroit, Mich. Mi nimamo iger v zalogi.

Frank Habianich, Dawson, N. Mex. Naslov za Narodni Vestnik se glasi: N. V. 405 W. Michigan St., Duluth, Minn.

AMERIŠKI

DRUŽINSKI KOLEDAR

izide v kratkem. Vezanje gre bolj polagoma in se morda še zavleče en teden ali dva, preden bo v rodu za odpošiljanje, vendar pa čim prej mogoče. Tisti, ki so že naročili, dobe prve iztise, čim Koledar izide, a drugi, ki še niso naročili, naj se podvzajo z naročnino, ker se lahko zgodi, da poidejo koncem konca vsi iztisi, preden pričakujemo.

Koledar je vezan v trde platnice, vsebuje dobro zabavno in poučno čtivo ter čez 50 slik.

Stane samo 35 centov s poštino vred.

Naročite še danes pri

"PROLETARCU",
4008 W. 31 St., Chicago, Ill.

Fond za tiskarno J. S. Z.

Org. št. 13, Sygan, Pa. \$12.00
Org. št. 137, Kenosha, Wis. 8.50
Org. št. 92, Zeigler, Ill. 75.00
St. Zlodi, Salt Lake City —05

Redni mesečni prispevki za oktober \$95.55 \$95.15

Skupaj do 31. oktobra \$190.70
Tajništvo J. S. Z.

Chisholm, Minn.

Naznanja se članom soc. kluba, da se vrši prihodnja seja dne 8. novembra ob 9. dopoldan pri sodruhu Milan Gavriču.

Tajnik.

Utrinki.

Nov davek v Avstriji. Uradna "Wiener Zeitung" objavlja sledečo naredbo trgovskega ministrstva z dne 24. septembra 1914.

glede izdaje poštinih znamk po 5 in 10 v. Za časa vojnih dogodkov se bodo izdajale nove poštne znamke po 5 in 10 v., ki se bodo prodajale s preplačilom 2 v na nominalni znesek in vrednoto frankiranja, torej v nadrobni prodaji po 7 in 12 v. Pri nakupu celoga lista z 80 komadi znaša prodajna cena 5 K 40 v., oziroma 9 K 35 v. Dohodek iz preplačil se bo uporabil za podporo vdov in sirot padlih vojakov. Nove znamke so se začele izdajati 4. oktobra. Enako se uporabijo do preklica poleg znamk veljavne emisije za plačevanje pristojbin od poštinih pošiljatev v notranjem prometu in v izmenjevalnem prometu z Ogrsko, Bosno in Hercegovino ter Nemčijo. Znamke se ne morejo zamenjati ali nazaj prodajati.

To se pravi: Avstrija je napravila svojemu prebivalstvu nov davek, da plača ljudstvo, kar bi morala plačevati država. To se prav lepo sliši, da se bo denar porabil za vdove in sirote. Ali ces. kr. faloti niso zato nič manjši faloti. Kajti glavno vprašanje je to: Čemu je treba ustvarjati vdove in sirote? Ali ne bodo vdove in sirote na ta način same plačevale svojih podpor, če bo vsako njihovo pismo za 2 oz. za 4 vinarje dražje? Na tuje stroške bi znal vsak tepec voditi vojno. Lumpi, ki so začeli to divjaško klanje, sede doma na gorkem; tepsti se, prezebiti, umirati mora ljudstvo. Lumpi stiskajo svoje žepce; stroške mora plačevati ljudstvo. In nazadnje se zahtevajo, naj jih ljudstvo ljubi!

Z besedami sleparijo. — Mestni magistrat v Ljubljani razglasa, da je razveljavljen in odpravljen maksimalni tarif za pšenično moko št. O, št. 2 in št. 3 ter za rženo, koruzno in ajdovo moko pri prodaji na debelo (100 kg in več). Prodajalec se opozarja, da se bo v smislu cesarske naredbe z dne 1. avgusta 1914, drž. zak. št. 194, postopalo kazensko z vso strogošću proti vsakomur, kdor bi izkoristil vojni položaj za to, da bi zahteval za neobhodne potrebščine očitno pretirane cene. Od e. kr. deželne vlade razglašeni maksimalni tarif z dne 1. septembra 1914. za prodajo teh vrst moke na drobno ostaja do preklica še v veljavi.

Kar razglasa mestni magistrat, ukazuje seveda ces. kr. vlada. Če je razveljavljen maksimalni tarif na debelo, je odušeritvo dovoljeno. Kajti žuganje s kaznijo za pretirane cene je prazno slepilo, če ni povedano, kdaj je cena pretirana. In tisti hip, ko je odpravljen maksimalni tarif za prodajo na debelo, je storjen prvi korak, da se odpravi tudi maksimalni tarif za prodajo na drobno. Kajti če bo moral hranjevec moko dražje plačevati, se ne bo moglo od njega zahtevati, da naj jo ceneje prodaja. S to naredbo priznava država svoj bankrot v socialni politiki. Ako bi bila hotela res preprečiti odušeritvo v živili, bi bila morala v takem času podržaviti trgovino z živilijskimi potrebščinami. Zato pa nima ne korajže, ne znanja, ne sredstev. Za vojno se je kršćanska država znala pripravljati, za kaj koristnega ne.

Draginja narašča v Avstriji. To dokazuje dejstvo, da se bavijo s tem vprašanjem tudi take instance, ki v normalnih časih niso imele kdovekaj zmisla za ljudske potrebe.

Kolera na Kranjskem. V Litiži je umrl na kolero oboleni 70 letni Wlas Jožef iz Krakova. Pokopali so ga v nedeljo. Novih slučajev ni bilo. V ljubljanski deželni bolnišnici opazovana slučaja nista kolera, ampak tifus.

Tudi tifus se nam ne zdi velika tolažba. Ali da se je kolera sploh že naselila na Kranjskem, je dosti žalostno. Zdej so bili tvoj slučajji te nezaljubljive boleznii že na vseh straneh Avstrije: V Galiciji, na Ogrskem, na Dunaju, na Predarlškem, na Kranjskem. Očividno je to resna nevarnost. In zdravnike je pobrala vojna!

Štajerski deželni odbor je v svoji seji dne 22. septembra na predlog finančnega referenta dr. Kaana sklenil daljšo resolucijo, v kateri zahteva od vlade energične korake glede draženja žita in moke od strani grosistov in poizva ostale avstrijske deželne odbore, naj se njegovi akciji pridružijo. V resoluciji se izjavja, da je bila določitev maksimalnih cen za živila hvaljevredna, vendar pa ta določitev posebno glede moke nima dotlej pravičnega učinka, dokler se ne pride v okom draženju žita in moke od strani grosistov. Zato naj se postavijo določitve v obeh državnih polovinah v trgovino na debelo ene pšenice in moki; cene naj bodo v pravičnem razmerju s stroški produkcije in naj odgovarjajo cenam na svetovnem trgu. Naj bi eventualno država proti primerni odškodnini zasegla zaloge pšenice in moke, da bi se zavila vsaka ljudstvu škodljiva spekulacija.

Zdej prihajajo celo taki deželni odbori, kakršen je štajerski, do misli in sklepov, ki so jih že davno nasvetovali socialisti: Le da je sedaj prepozno. Tisi ljudje, ki sede v deželnih odborih in njihovi prijatelji so doslej vedno z največjo vnemo podpirali oderuške zakone, ki so jih zahtevali veleagrarci. Socialistom so pa očitali, da hočejo uničiti kmetu. Zdej vidijo, da visoke cene nič ne koristijo kmetu, ampak mu, ravno tako škodujejo kakor delavcu. Ali kaj pomaga spoznanje zdej, ko bi človek lože iz jekla iztisnil vodo kakor iz avstrijske vlade pošteno in koristno naredbo?

Za dolge obraze. V stari "domovini" je marsikdo mislil, da bo imela ljuba mati Avstrija v sedanjih časih kaj usmiljenja s svojimi otroci, katerim sedaj vonomer zagotavlja, kako da jih ima rada. Ker primanjkuje denarja na vseh koncih in krajih, so mislili, da bo posebno davčna oblast prizanesljiva in da bo počakala s svojimi terjatvami do boljših časov, ko se bo zopet kaj zaslužilo in ko bo kaj denarja v prometu. Dobri jani so se zelo zmotili. Draga mamlka Avstrija — v resnici, draga — zna ustavljati svoja plačila, zna hranilnicam nalagati, da naj ne izplačujejo, ali kjer ima sama kaj zahtevati, tam je njen obraz uradno resen in sree mora tam molčati. Na Kranjskem je izšel sledeči blagoslovi ukaz:

C. kr. finančno deželno ravateljstvo naznanja glede plačevanja davkov v 4. četrtletju 1914. I. Zemljiški, hišnonajemni in hišnonajemnijski davek ter 5-odstotni davek od najemnine onih poslopij, ki so prosta hišnonajemnijskega davka. 10. mesečni obrok zapade dne 31. oktobra 11. mesečni obrok zapade dne 30. novembra, 12. mesečni obrok zapade 31. decembra 1914. II. Obena pridobitina in pridobitina podjetij, podvrženih javnemu dajanju računov: 4. četrtletni obrok 1. okt. 1914. III. Rentnina in osebna dohodnina, v kolikor se ti davki ne pobirajo na račun državne blaginje potom odbitka po osebah, oziroma blaginjah, ki izplačujejo davku podvržene prejemke, in sicer 2. polletni obrok dne 1. decembra.

Torej tudi za osebno dohodnino ni nobene izjeme. Delavci naj plača; kje naj zame, ne vpraša nihče.

Svet ne sme postati kazaški. — Avstrijski časopisi, ki vedo o resničenem položaju na bojišču toliko, kolikor jim blagovolijo povedati uradni Korrespondenz Bureau, ki se lepo patriotično laže, morajo umetno dvigati pogum prebivalstva: zakaj popolnoma se vendar ne da utajiti vsak poraz avstrijske armade. Pa pišejo, da na noben način Evropa ne sme postati kazaška. S tem bi se tudi mi strinjali, če bi bila odločitev bodoče Evrope v naših rokah. Ali zdi se

nam, da ni niti v Franci Jožefovih ni Berekoldovih rokah, zakaj niti slavepolni in ošabnosti pijani Viljem ni več tako prepričan, da je Bog z njim, kakor je bil v začetku. Najboljše sredstvo, da bi se preprečilo pokazaženje Evrope, bi bilo pač to, da se ni pričela vojna. Če bi se zgodilo, da bi Evropa res prišla pod kazaško knuto, bi bili tega predvsem krivi ces. kr. sufti, ki so iz najpoddeljših razlogov pričeli vojno.

Ali kar se nas tiče, ne verujemo v pokazaženje Evrope, ker vemo, da žive na Ruskem razum črnosotnijev in kazakov tudi socialisti, ki so v revolucionarnih bojih bolj preizkušeni kakor katerikoli proletarij v Evropi. Carizem sovražimo iz dna duše, toda ruskim revolucionarjem zaupamo vsekakor bolj, da ga bodo strli, kakor Franci Jožefovim policajem, ki so se z njim vedno bratili, kadar je bilo treba zatirati svobodo.

Kakor pa želimo, da Evropa ne dobi Nikolajevih blagodat, tako ji tudi habsburških in hohenzollernskih ne želimo. Zakaj če vemo, kakšna je ruska svoboda, vemo tudi, kakšna je avstrijska; če poznamo Miklavžev carizem, poznamo tudi Viljemov militarizem. Vsa ta drhal je bila enaka, je in ostane enaka, pa nam ni ne eden ljubši od drugega.

Danes še ne odločujemo. Ali naš čas pride tako gotovo kakor jutro izza noči. In tedaj ne bo Evropa ne kazaška, ne habsburška, ne hohenzollernska, ampak last svobodnih evropskih narodov.

Slovensko junaštvo. — Matija Kerhne, vojak dragonskega polka st. 5, Slovenska Bistrica, doma iz Vipave, je bil zaradi svojega junaštva na severnem bojišču odlikovan te dni s srebrno medaljo za hrabrost. Udeležil se je vseh bitk na severnem bojišču in se je izkazal kot izredno hrabrega vojaka. Ko so mu konje postrelili, se je pa peh bojeval. Izmed sedem bratov jih je "cesar" poklical pet v vojsko; eni so na jugu, eni na severu.

Prišel bo čas, ko ne bo nihče več obdonoval takega junaštva, ampak se bodo zgražali, da so bili ljudje v "prosvetljenem" dvajsetem stoletju tako nerazumni in divji. Vpraševali bodo, kdo so bili ti cesarji, od katerih so se ljudje dali trumoma klicati v klavnice, eni na sever, drugi na jug. In majali bodo z glavami, če bodo slišali o takih goljufivih igračah, kakršne so "medalje za hrabrost".

Treznost in hinavščina. V Konjicah na Štajerskem je izdalo okrajno glavarstvo sledečo naredbo:

C. kr. okrajno glavarstvo v Konjicah, v septembru 1914. — Vsem občinam! V resnih časih, v katerih živimo, se ne more trpeti pijančevanje in hrupne zabave. Pijančevanje se mora z vsemi sredstvi odpraviti, da prebivalstvo lahko trezno in zdravo opravi vsa dela, katera so potrebna za vzdrževanje posameznih in skupnosti. Občinskimi predstojniki se torej narode, da se gostilne v havedni smeri najstrožje nadzorujejo. Gostilničarji, kateri bi se tega ne držali, se imajo semkaj naznaniti. Dovoljenja, da so gostilne čez določeno uro odprte, se ne smejo podeliti. Ako bi se dela zmožni ljudje podnevu zasačili v gostilni, se jim ima naročiti, da zapustijo gostilno in gredo na delo. Noben gostilničar ne sme dati gostom toliko pijače, da se vpijanijo. Tistim, ki bodo ravnali proti temu, se bo odtegnila koncesija. To se ima razglasiti in vsak gostilničar se ima o tem osebno obvestiti. — C. kr. voditelj urada: Dr. Hohl.

Je že prav. Ampak mi ne verjamemo v moralo, ki jo poraja vojna. Tudi ruski car obljublja, da se odpravi v Rusiji pijančevanje za vse čase. Povsod je zdaj sama treznost. Na bojiščih pa opajajo ljudi s krvjo. In še več jih tam zblazni, kakor jih v normalnih časih dobiva delirium tremens. Bomo videli, kako dolgo bo veljala ta morala, kadar bo vojne konce in bodo države in dežele zopet vlekale dobiček iz pijančevanja!

Katere narodnosti je Bog? ... In kateri cerkvi pripada?

Vse v list spadajoče oglase, naročila za tiskovine, objave, dopise itd., naj se pošlje direktno nam, ne pa glavnemu tajniku, ki ima s tem samo nepotrebne sitnosti!

LOJKA KLERIKALIZMA.

Če bi verjeli, da imajo klerikalci res kaj vpliva pri očetu nebeškem, bi morali priti do zaključka, da so sedanjo vojno naravnost izprosil pred božjim prestolom. Kajti čeprav so vedno znali skrbeti za svojo blaginjo in speljati vsako vodico na svoj mlin, se jim vendar sedaj tako izredno dobro godi, kakor da je bila ta vojna prav za njih interese poslana iz nebes. Zlasti v Avstriji ima klerikalizem god. On govori, demonstrira, ukazuje — in vse se mu klanja.

To le n. pr. čitamo v ljubljanskem kršćansko-katoliškem "Slovenecu":

"Krasna je bila 20. sept. procesija od sv. Petra na Rakovnik. Ob najlepšem vremenu se je pomikala velika množica ljudstva po mestnih ulicah vun na zeleno. Ker je bilo ljudstva tolika množica, da nikakor ni mogla na Rakovniku v cerkev, se je množica razprostrla po prostornem prostoru pred cerkvijo in je bil govor izpred cerkve. Cerkevni govornik je poudarjal, da je poleg molitve v teh hudih časih treba tudi pokore, da pa nekateri še nič ne kažejo, da bi jim vojna šla kaj do srea, ampak veseljače dalje, kakor bi nič hudega ni bilo. Naštevaj je dalje, v čem naj bi se kazala naša pokora in kako bi bilo treba, da se ljudstvo obrne k Bogu "s celim srecem, postom jokom in plakanjem." Po petih litanijah, pri katerih je množica mogočno odpevala, in po končanih molitvah se je podelil blagoslov z Najsvetejšim izpred cerkve ter se je vrnila množica po istem potu v lepem redu nazaj k sv. Petru. Vsa prireditev je trajala dobre tri ure."

Tako je to neprenehoma. Procesije, žegni, pridige — na bojiščih je mobilizirana siva armada, doma pa črna.

Le logika tega vsiljivega klerikalizma je vedno enako zmedena. Ljudstvo "naj se obrne k Bogu s celim srecem, postom, jokom in plakanjem." Zakaj? Če je vojna kazen božja, tedaj so pač v prvi vrsti kaznovani oni, ki so pred "sovržnikom" in oni — mislimo — nimajo veliko časa za pokoro in molitve, ker morajo marširati, nabijati, ciljati, streljati. Poslani so, da ubijajo; z jokom in stokom pa ne ustrele nobenega Rusa ali Srba.

Njim niso "cerkveni govorniki" tako govorili, ampak blagoslavljali so jim orožje, da bi mogli boljše moriti. Med onimi, ki so ostali doma, je pa menda posta že dovolj; zato skrbje visoke cene živin in pomanjkanje denarja. In z jokom je čudna reč; vlada prepoveduje vsako žalovanje, celo črno obleko, cerkvi je pa solza še premalo, pa zahteva "jok in plakanje."

Toda brez šale. Nesramen je ta klerikalizem, da je težko najti kaj enakega. Čas je gotovo tak, da jemlje že sam z nesrečo, ki je navaljena na narode, ljudstvu pogum in energijo. Stiska je povsod taka, da ljudje naravno ne vedo, kam bi se obrnili. Na tisoče družin je ostalo brez očeta. Kaj naj počne mater? Nekaterim se nikdar več ne vrne; joka je v taki družinah gotovo dovolj. Količe železne odločnosti je treba, da bi zapuščene vdove in sirote premagale take hude krize! Namesto da bi se ubogim ljudem vračal pogum, jim ga pa taki farški jeziki še popolnoma ubijajo, pa pridigajo "pokoro" namesto volje in energije.

Pa zakaj naj pravzaprav ljudstvo dela pokoro? Hinaveci so trdili, da je atentat na Franca Ferdinanda zakrivil vojno; atentatorji so zdaj obsojeni. Kar štiri vislice se bodo dvignile v Sarajevu. Drugod so lajali, da je Srbija kriva vojne. Vemo pa, da jo je napovedala Avstrija, to se pravi tisti hudodeleci, ki gospodujejo nad avstrijskimi narodi.

Za koga naj torej kranjsko ljudstvo dela pokoro? Za sarajevske atentatorje? Za srbsko vlado? Za Franca Jožefa in grofa Berekolda? Zdi se nam, da bi bilo boljše, če bi popi sami delali pokoro za laž in hinavščino, s katero sleparijo ljudstvo. Ali — procesije se udeležuje toliko ljudi, da nimajo prostora v cerkvi. To so "ofrii!" Povsod je beda, revščina, stradanje; le cerkvi se dobro godi.

Zdi se nam, da bi bilo boljše, če bi popi sami delali pokoro za laž in hinavščino, s katero sleparijo ljudstvo. Ali — procesije se udeležuje toliko ljudi, da nimajo prostora v cerkvi. To so "ofrii!" Povsod je beda, revščina, stradanje; le cerkvi se dobro godi.

Zdi se nam, da bi bilo boljše, če bi popi sami delali pokoro za laž in hinavščino, s katero sleparijo ljudstvo. Ali — procesije se udeležuje toliko ljudi, da nimajo prostora v cerkvi. To so "ofrii!" Povsod je beda, revščina, stradanje; le cerkvi se dobro godi.

GALIŠKI BEGUNCI.

Poročali smo že, da je več kakor dvajsetisoč prebivalcev iz Galicije pribežalo na Dunaj. Pri bližnjem enako številu jih je prišlo v Prago. Razume se, da so pribežali v največji bedi; z ljudmi, ki beže pred vojno, ne more biti drugače.

Marsikoga pa bo presenetilo, ako čita, da je mnogo beguncev iz Galicije tudi po raznih krajih na Kranjskem.

To je pač že znamenje največje bede. Ako beže ljudje na Dunaj in v Prago, je to razumljivo. To so velika, glavna mesta, bogastvo je tam doma, prilika za delo in zaslužek se tam najde, v skrajnem slučaju je tam pričakovati podpore — tako mislijo reveži, četudi se motijo. Kajti ko so prišli na Dunaj in v Prago, so tam našli že trume brezposelnih delavcev; kako naj bi se bil našel zaslužek zanje?

Zdaj pa beže celo na Kranjsko; reveži se zatekajo k revežem... Časopisi tiskajo s policijskim sodelovanjem medene novice in članke o velikanskih pomožnih akcijah, o posredovanju dela, slikajo razmere tako kakor da se niso bilstveno skoraj nič izpremenile, psujejo "berače" in "postopake." Potem po prihajajo take vesti!

Človek mora v sedanjih časih res čitati med vrsticami. Bolj mora čitati v avstrijskih listih tisto kar je zamolčano, kakor tisto, kar je natisnjeno. Potem si pa približno lahko napravi sliko resnične položaja.

Ta slika ne more biti drugačna kakor grozna. Od dne do dne večja beda, venomer naraščajoča siromaščina. Podle duše, ki so iz zvala to hudodelsko vojno in pahnilo narode vanjo, se pa ne zmejnjo za to. Saj Francu Jožefu še ni treba stradati in tudi Berekold še lahko pije šampanjca.

Neke poznejše veti pravijo: "Beguncev iz Galicije je sedaj na Kranjskem okoli 2600, vstevsi ravnokar došli transport 400 beguncev. Nastanjeni so v okrajnih Postojna (največ), Logatec, Radovljica, Kranj, Kamnik, Ljubljana okolica, Krško, Novo mesto, Črnomelj, Litija. Prišli so v silni bedi, naše ljudstvo jih je prijazno sprejelo. — Iz Litije poročajo: Sem je došlo 200 Poljakov-beguncev. Tu so prenočili in drugi dan so bili odposlani po občinah v višnjegorskem sodnem okraju. Rusinski kmetje so oblečeni v domačo platneno obleko in v kožuhih s kučmami. Ženske navadno. Tukaj so begunci vzbujali dovolj sočutja, posebno ženske z malimi otroci. Za postrežbo so bili silno hvaležni. So zelo skromni in mirni. Kot unijati (grško-katolički) so zelo pobožni, vsi so šli v cerkev in spodbudno molili ter v cerkvi tja poljubovali. Veliko jih razume nemški, pa tudi njih jezik se lahko razume. Ker so dosti pretrpeli in na svoje oči videli grozote vojne, so še preplašeni in bojeji. Res so usmiljenja vredni."

Verjajmo, da so usmiljenja vredni. Le čudimo se, da je avstrijska cenzura še dovolila natisniti besedo "grozoto vojne." Groše cele tedne pozneje straši ljudi.

MISLEČE ŽIVALI.

Znano je, da imajo v Elberfeldu na Nemškem konje, o katerih trdijo, da znajo računati s kvadratnimi in kubičnimi potencami, da so si sestavili svojo abecedo, da razumejo nemško i. t. d. Tudi neki pes Rolf je baje tak genij.

Prav pred izbruhom vojne je na Dunaju predaeval vseučiliški docent dr. Gruber iz Monakovega o "mislečih živalih", in dunajski listi poročajo o njegovem predavanju sledeče:

"Treba je predvsem konstatirati, da se stališče tega predavatelja popolnoma razlikuje od fantastičnih nazorov raznih "priateljcev živali", ki so v Nemčiji ustanovili svoj poseben list pod imenom "Duša živali", v katerem hočejo na vsak način zagovarjati hipotezo, da živali samostojno mislijo.

Dr. Gruber izhaja s stališča, da je treba razne nastope in pregibe živali, ki nas iznenadijo, n. pr. štetje ali tudi izgovarjanje celih besed pripisovati telepatiji, t. j. prenašanju človeških misli na živali. Analogijo k temu, meni dr. Gruber, moremo dobiti tudi pri

objektih, katerim brezdvomno ne bo nihče prišteval inteligence, tako na primer pri mizah, ki tolčejo pri špiritističnih seaneh. To, kar mizice, če položimo nanje roke, natolčejo, je vedno rezultat gotovega, časih nezvestnega, idejnega obzora osebe ali oseb, ki sede pri mizi. Enako je to pri živalih. Žival se nauči gotovih gibov vsled dresiranja svojega učitelja. Začetkom vrši žival te gibe, n. pr. raznočno tolčenje za določene črke pod nadzorstvom in s pomočjo svojega učitelja. Te začetne pomoči pa pozneje ni treba in zdi se, kakor da bi žival "duševno" sama delovala. Ne samo vede, marveč tudi nevede učinkuje oni, ki se bavi z živalmi, na to, da izvršujejo razne "umetnosti". To so impuzi psihološko-energične vrste, s katerimi učinkuje učitelj. Te misleče živali torej niso nič drugega, kakor nekaka vrsta mizie pri špiritističnih seaneh, niso nič drugega, nego žive, oves in meso uživajoče mizice, ki tolčejo, pri katerih pač ne moremo govoriti o kakih inteligenci, podobni človeški inteligenci. Samo stroj so, ki je odmev misli človeka, ki a njimi operira. Tudi okolnost, da živali ne govore ortografično pravilno, marveč samo fonetično, potrjuje nazoranje, da živali reproducirajo samo ljudske misli. Dr. Gruber je a. pr. pripovedoval o čudežnem, takovanem "mislečem psu" Rolfu iz Mannheima, ki ga je vprašal, je li mu povzročil veliko bolelost, če mu stopi na tace? Nato je pes odgovoril: sr v Fibr (sehr weh Fieber), tedaj samo tako, kakor šinejo človeku misli v glavo, ne da bi jih šele razvrstili. Če žival ne uboga, ali če se ne prilaguje gospodarju, tedaj je vzrok pač ta, ker je gospodar izmučen, ali ker nima svojih misli urejenih, da bi mogel učinkovati na žival."

Onim, ki še niso ničesar čitali o takih živalskih eksperimentih, naj služi opomba, da "govore" te "misleče" živali z nogami. Vsaka črka alfabeta ima gotovo številko, in konj udari tolikokrat z nogo, kolikor znaka številka črke, katero hoče "izgovoriti". Razliko pa dela v tem, do tolče enojke z desno, desetice z levo nogo. Če torej udari trikrat z levo nogo, je to trideset; če udari še z desno petkrat, je to petintrideset.

Vsekakor je živalska psihologija še zelo malo znana, kar pa ni nič čudnega, ker je v človeški še vse polno nepojasnjenega. In skoraj bi dejali, da je človeška za enkrat važnejša.

Rudarstvo v Bosni in Hercegovini. Bogata in lepa dežela Bosna in nje skalnato slikovita sestra Hercegovina imata poleg poljedelstva in obrti tudi rudarstvo. To sicer ni tako obsežno, kakor bi si kdo na hip domisljal, izkazuje pa vendar primeroma precejšnje številke glede delavstva. Vseh rudarskih delavcev je bilo leta 1912. v teh deželah 4823, in sicer 3656 eraričnih. Erar je imel zaposlenih 2925 rudarjev in 731 plavzarjev. V privatnih je bilo zaposlenih skupno 1168 delavcev, od teh je bilo domačinov, kakor kaže naslednje poročilo: Bosancev in Hercegovcev je bilo skupno pri erarju 3278 oseb, pri privatnih podjetjih 626. Iz Avstrije jih je bilo pri erarju 111, privatno 75. Inozemcev je bilo pri erarju 12, privatno 10. Poprečni štiti zaslužek je znašal 3 K 8 vin.

Število premogarskih delavcev na Angleškem. Za vsakega delavca, ki se peča s stanovskim vpisanim, je potrebno, da vsaj približno pozna moč delavskih strokov v raznih državah. V ta namen nam daje statistika neprecenljive podatke. Na Angleškem je bilo v letih 1912. in 1913. sledeče število premogarskih delavcev, všteti tudi železo-kamenite, ilovnate, in škrljne jame, skupno leta 1912. 1.089.165, leta 1913. 1.127.890, ki so se porazdelili na delavce pod zemljo 1. 1912. 878.811, leta 1913. 909.834 in na delavce nad zemljo 1. 1912. 310.354, 1. 1913. 218.056. — Po grofijah so bili porazdeljeni: Northumberland leta 1912. 59.313, 1. 1913. 61.010; Durham 1. 1912. 159.624, 1. 1913. 165.807; Lancashire in Chechire 1. 1912. 105.780, 1. 1913. 108.021; Yorkshire leta 1912. 161.723, 1. 1913. 170.368; Dabysyshire 1. 1912. 58.950, 1. 1913. 60.339; Notts in Leicestershire 1. 1912. 49.377, leta 1913. 50.941;

Staffordshire 1. 1912. 58.778, leta 1913. 60.691; Južni Wales in Moumouth 1. 1912. 225.535, 1. 1913. 233.134; Lanarkshire 1. 1912. 57.930, 1. 1913. 60.084; Fifešhire leta 1912. 28.653, 1. 1913. 29.322; drugi kraji leta 1912. 123.502, leta 1913. 128.143. Iz teh števil se razvidi, da je naraslo število gorskih delavcev na Angleškem v enem letu za 38.725. Lepo število!

VOJNE NEVARNOSTI NA FARMAH U WISCONSINU NI.

To je gotovo! Ravnotako je gotovo in resnica, da se v okraju Chippewa dobi najboljše farmarska zemlja v državi Wisconsin. Kupilo je tam pred kratkem več rojakov, ki se bodo prihodnjo spomlad naselili. Vsi hvalijo krasno okolico in rodovitno zemljo na kateri "obrode raznovrstni poljski pridelki; tudi tobak raste tam. Črna prst, brez vsakega peska. Vsi predpogoji za uspešno sadjerejo in živinorejo. Cel okraj je z gosto naseljen in na stotine akrov sečičenega zemljišča. Ob našem svetu teče bistra reka Chippewa s svojimi pritoki; v obilici je tudi kristalno čiste studenčnice. Dobre ceste vsepovsod. Pet milj oddaljena železnica postaja mičnega mesteca Cornell s tvornico za papir; kakih 18 milj odtod pa stoji glavno mesto okraja Chippewa, Chippewa Falls, eno naj večjih mest severozapadnega Wisconsin, z bogato industrijo in velikim trgov za poljske pridelke. — Pišite nam še danes po natančen popis naše zemlje, ki ga pošljemo brezplačno. Aker od \$16 — \$20. Vozne stroške povrnemo, ako ni vse to res, kar pišemo. Zdjaj je še čas, da si ogledate. Ne zamudite ugodne prilike. Pišite nam takoj.

SLOVENSKA NASELBINSKA DRUŽBA,
198 — 1st Ave., Milwaukee, Wis

HOČETE LASTOVATI SVOJO FARMO?

Farmo, ki naj bi bila vredna \$35.000? Neki navadni delavec, ki je delal v opekarni v državi Illinois in si je prihranil \$450, šel je v Arkansas in kupil si je 40 akrov zemlje, ki je bila po ceni in je le malo vsoto odplačal takoj. Sedaj poseduje 488 akrov dobre in bogate zemlje, ki je vredna \$35.000. In ravno taka prilika se nudi tudi vam v ti deželi. Pišite ali se pa osebno zglasite za natančna pojasnila pri meni. L. M. ALLEN, P. T. M. ROOM 718 La Salle Station, Chicago, Ill.

Vsakemu smo na uslugo, ki želi kmetijo. (Adv.)

Socialistične slike in karte.

"Piramida kapitalizma", s slovenskim, hrvatskim in angleškim napisom.

"Drevo vsega hudega" s slovenskim napisom.

"Zadnji štrajk" s hrvatskim napisom.

"Prohibition Dope" z angleškim napisom.

Cene slikam so 1 komad 15c; 1 tucat \$1; 100 komadov \$7.00.

Cene kartam: 1 komad 2c; 1 tucat 15c, 100 komadov 70c.

Poštnino plačamo mi za vse kraje sveta.

INTERNATIONAL PUB. CO.
1311 E. 6th St.,
Cleveland, Ohio.

ANTON MLADIČ
moderna gostilna.
Toči pilsensko pivo in vina.
Kegljišče. Tel. Canal 4134
2348 Blue Island Ave.
Chicago, Ill.

Pazite na ta ovitek!
Ničvredne ponaredbe slavnega Pain-Expeller-ja dobiti često, ako niste pazni. Pazite na sidro in ime Richter 25c in 50c pri vseh dobrih lekarnarjih.

F. Ad. Richter & Co.
74-80 Washington St.
NEW YORK, N. Y.

Pazite na ta ovitek!
Ničvredne ponaredbe slavnega Pain-Expeller-ja dobiti često, ako niste pazni. Pazite na sidro in ime Richter 25c in 50c pri vseh dobrih lekarnarjih.

Cenjeni rojaki!

Kot stara trdka za izdelovanje harmonik (tudi v starem kraju) kakor tudi popravo, se Vam pri-

poročam za blagohotna naročila. Cene so najnižje, kvaliteta najboljša.

ANTON MERVAR, ml.
1162 E. 61. St., Cleveland, Ohio.

CARL STROVER

Attorney at Law

Zastopa za vseh sodiščih. Specialist za tožbe v odškodninskih zadevah.

St. sobe 1009

133 W. WASHINGTON STREET
CHICAGO, ILL.

Telefon: Main 3989

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

Zdravnik za notranje bolezni in rane celinik

Zdravniška preiskava brezplačno — plačati je le zdravila 1224 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 popl.; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicago: živeči bolniki naj pišejo slovensko

BELL PHONE 1318-J FISK

MATIJA SKENDER

SLOVENSKI JAVNI NOTAR ZA AMERIKO IN STARI KRAJ

5227 Butler St. Pittsburgh, Pa.

ALOIS VANA

— izdelovatelj —

sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pijač.

1837 So. Fisk St. Tel. Canal 1468

LOUIS RABSEL

moderno urejen salon

NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, WIS

Telefon 1199

J. A. FISCHER

Buffet

Ima na razpolago vsakovrstno pivo, vino, smodke, i. t. d.

Izvrstni prostor za okrepčilo.

3700 W. 26th St., Chicago, Ill.

Tel. Lawndale 1761

"Ako si nameravate naročiti grafofon, ali importirane slovenske grafofonke plošče, obrnite se name. Imam v zalogi tudi ure, verižice, prstane in sploh vsakovrstne zlatnine in srebrnino.

A. J. Terbovec, Box 25,
Denver, Colo."

POZOR!

Lepa prilika za ženske, ki se žele učiti slamičke šivati. Pouk po dogovoru pri H. Vičič, 458 North Halsted St., Chicago, Ill.

RAVNOKAR JE IZŠLA KNJIZICA

"Katoliška cerkev in socializem." Knjižica obsega 52 strani. Komad 10c. Socialistični klubi in posamezniki, ki naroče nad 25 komadov dobe 50 proc. popusta.

Naroča se pri upravnistvu Proletarca.

M. A. Weisskopf, M. D.

Izkušen zdravnik.

Ureduje od 12 A. M. — 3 P. M. in od 8—10 P. M. V sredo in nedeljo večer neuraduje.

Tel. Canal 476.

1801 So. Ashland ave.

Tel. residence: Lawndale 8996

Do mi opravi

Konzularne, starokrajске, sodnijske, vojaške, zasebne

Javni notar

207 Mahover St.

Milwaukee, Wis.

Iz stare domovine

Bolje kot zdravila! — Ljubljanski listi poročajo:

"Dne 19. septembra je obiskal ranjenca ljubljanske rezervne bolnice ljubljanski knezoškof dr. Anton Bonaventura Jeglič. Obiskovalca so ljubezno sprejeli poštvovalne dame "Rdečega križa", na čelu jim gospa podžupanja dr. Trillerjeva. Spremljali so ga po sobah liceja in Mladike polkovni zdravnik dr. Slavik, šef-zdravnik dr. Linhart z drugimi zdravniki in častniki. Knezoškof je stopil k postelji vsakega bolnika, ter vprašal po zdravju in domačih razmerah, mu izpregovoril par bodrilnih in tolažilnih besed in se nato po nad enournem obisku vrnil domov."

O takih rečeh pišejo, kakor da je prinesel Bonaventura ranjenecem tisočake. Radi bi vedeli, koliko jim je bilo po tem nadležnem obisku bolje.

Med vasilicami in kolajno. Ljubljanski časopisi poročajo:

"Slovenski vojak pri Ljovcu. 8. septembra je bil v bitki pri Ljovcu navzoč tudi poddesetnik Jožef Stergar, pešpolk št. 87, doma iz Kapel pri Brezicah. V svoji zvesti službi se je izvrstno izkazal. Pred navzočim majorjem in nadporočnikom je ustrelil v desetih minutah dva ruska častnika in osem pešev."

Deset umorov v desetih minutah, to je že rekord. Ako bi se bilo to sploščilo v njegovi glavi, ne bi bilo dosti visokih vasilic zanj. Ali ker je ukazal Franc Jožef, je desetkrat umor velika čednost. Kaj je pravzaprav "morala"?

Italijanska univerza v Trstu. — Dunajski listi poročajo, da namestna vlada aktivirati laško pravniško fakulteto v Trstu. Že svoj čas se je poročalo, da so se dunajski meročajni krogi za to rešitev italijanskega vseučiliškega vprašanja definitivno odločili.

Tako pišejo listi, ampak to je laž. Vlada je ponujala Italijanom fakulteto v Roveretu, v Kopru, v vseh mogočih gnezdih; celo na Dunaju bi jo bili "začasno" ustanovili da niso Walfovec takoj zahneli proti taki "kršitvi nemškega značaja". Če obljubuje vlada Italijanom sedaj vseučilišče v Trstu, je to le znamenje, da trepete zaradi nevarnosti Italije. Kurja očesa jo bole.

Sneg v septembru. Popotniki ki so s ponočnim brzovlakom 22. sept. prišli v Maribor, poročajo, da je po nekod od Celja do Pragerskega celo v dolinah bilo vse s snegom pokrito.

Kako pa je šele na bojiščih, kjer ni brzovlakov in zaprtih vagonov!

O 17. pešpolku prihajajo vedno nove vesti, iz katerih je posneti, da je moral ta polk v resnici strašno trpeti. Zdj čitamo sledeče poročilo:

Podpolkovnik Karel Breindl pešpolk št. 17., 1. bataljona, je bil dne 26. avgusta pri Gologory, severno od Przemysla ranjen. Od tedaj ni nobenega poročila o njem.

Torej: Polkovnik ranjen, polkovni adjutant ranjen, podpolkovnik ranjen in najbrže ujet. Tedaj si je lahko misliti, kakšne gromske strele so zadele moštvo.

Praški polk uničen? Slučajno smo čitali neko pismo, ki ga je pisal v Galiciji ranjen in sedaj v Rusiji vjet rezervni častnik svojemu znanecu. V tem pismu pravi, da je bil praški pešpolk št. 28 razun enega bataljona, ki je na jugu, od Rusu posnecen, ko se je vsled slabega vodstva z vlakom pripeljal v tik pred sovražnika, in takorekoč popolnoma uničen. Rusi so streljali nanje na štiri do pet sto korakov daljave, ko so se vojaki izkrcavali z vlaka. Preden so se mogli prav spraviti v bojno formacijo, je bilo že nekoliko tisoč ranjenih in mrtvih. Zares, imenitno vodstvo mora imeti avstrijska armada!

Če se upijani delavec, ki ima za to le v gostilni ali butiki priliko, in ki ne more skrivati svoje pijanosti, ker mora po cesti peš kolovratiti domov, ga bodo zaprli. Kaj pa če se upijani tolpa aristokratov, ki opravijo to lahko v klu-

bu, v gosposkem salonu, v zaprti družbi, in se potem v avtomobilu odvečejo domov. — Za vsako reč je v kapitalistični družbi dvojna mera. In ne more biti drugače.

Drobne vesti.

Ranjen je bil na južnem bojnem polju praporščak 22. pešpolka Vladimir Suša iz Senožec ter leži sedaj v bolnišnici na Dunaju.

Pogreša se stotnik pešpolka št. 87 Rudolf Praxmarer, ki je prej služil pri belgijskem pešpolku v Ljubljani.

Padel je v boju pri Loznici dne 17. sept. stotnik v 78. pešpolku Miloš Margreiter iz znane rodbine Mankočeve v Trstu.

Na bojišču so padli: Fr. Holz, tajnik e. kr. kmet. družbe z aštajersko in poročnik črnovojniškega polka št. 3. — Pruso Klenaus, nadporočnik 27. peš. polka. — Gustav Valentin, e. in kr. stotnik 27. pešpolka.

Pogreša se dalje časa enoletni prostovoljec 97. pešpolka Franc Radej, ki je bil po nekem obvestilu ranjen na severnem bojišču. Njegov oče Ivan Radej, veleposesnik v Celju (Breg), je naprosil vojake 97. pešpolka, ako kateri ve kaj o njem, da mu sporoči.

Ranjen je bil na galiskem bojišču in leži sedaj v eni izmed budimpeštanskih bolnišnic poročnik dr. Marko Stanjko, odvetnik v Ljutomeru.

Prvi padli hrvaški profesor. Izmed profesorjev, ki so bili poklicani pod zastavo je padel kot prvi zagrebški profesor Ivan Kovac.

Ponesrečil se je v Idriji 53letni Janez Petercel, rudar in posestnik iz Spodnje Idrije, dne 26. septembra. Padel je v jami z devetega na dvanajsto polje ter bil takoj mrtel. "Neprevidnost" ponesrečena je bila kriva nezgode — pravijo tisti, ki imajo izgovor za vsako delavsko nesrečo.

Smrtna kosa. V graški deželni bolnišnici je umrl bivši nadučitelj v Hočah in kasneje okr. pomožni učitelj v Celju Jožef Leskovar, star 59 let. Tovariši so ga kot pošteniaka zelo cenili. — V Gradcu je umrl odvetnik in bivši predsednik štajerske odvetniške zbornice dr. Maks pl. Kaiserfeld v 72. letu starosti. — V Savljah je umrl Janez Velkavrh, star 18 let. — V Gradcu je umrl krojaški mojster Karol Smarčan. — V Spodnji Šiški je umrl posestnik Miha Bizjan. — Na Bledu je umrl gostilničar Anton Dolničar, ki je lani kupil znani hotel Malnec, na Jesenicah pa je imel kolo-dvorsko restavracijo.

V eni noči osivel. Dirigent godbe deželnohranilnega bataljona v Ljubnu narednik Riedl je v bitki pri Ljovcu v nekem gozdu zašel. Bliže sam. Napočila je noč. Riedl je bil prisiljen, da je v gozdu ponoči. Ponoči se kazaki vedno patralirali čisto blizu Riedla, ki se je več časa nahajal v smrtni nevarnosti; šele zjutraj se mu je posrečilo, da je iz gozda pobegnil. Vrnil se je nazaj k svoji četi, kjer so ga komaj spoznali, ker so mu lasje in brada čez noč osiveli.

Požar v Trstu. 1. okt. ponoči je nastal v Via Economu v skladišču za žveplo trgovca Mihaela Trudna velik požar. Škode je 100.000 kron. Ogenj so pogasili do 6. ure zjutraj. Petdeset družin, ki so morale sosednje hiše zapustiti, so nastanili po kavarnah in gostilnah.

Nagle smrti je umrl na Gradu v Ljubljani internirani 30letni Moric Eger, rodom iz Grada, nadzadnje stanujoč v Trstu, via Belvedere 31. Njegovo truplo so prepeljali v mrtvašnico k sv. Krištofu.

Pogreša se v St. Andražu nad Polzelo Franca Stranjšek, ki je odšla 24. sept. ob štirih zjutraj na vlak na Polzelo in od onega časa se ne ve zanj. Ker je imela s seboj čez 6000 kron, se sumi, da bi se jej bila kaka nesreča pripetila.

Zaprli so v Celju dve sleparici, Angello Lednik in neko Pečnik. Prva se je izdajala za usmiljenko iz deželne bolnišnice v Slovenji, građen in je izvabila več osebam do 100 K.

Na štiri leta težke ječe je bil v Celju obsojen 27letni tovarniški delavec Jurij Makovšek, ker je 16. avgusta v Javornikovi gostilni v Vitanju v prepiru zabodel

svojo ljubinko Marijo Kamenik ki je na mestu izdihnila.

Težko ranjen in pogrešan. Poluradni obvestili in po izjavah, ki se vjemajo, se pogreša e. in kr. nadporočnik in začasni polveljnik 16. vojne stotnine 17. pešpolka Friderik Kren. 31. avgusta se je s svojo stotnijo junaško branil blizu Ljovca proti pet-ali šestkratni ruski premoči in je bil nevarno ranjen. Od takrat ga pogrešajo. Nadporočnik Kren je rojen ljubljancin, sin adjunkta pomožnih uradov e. kr. deželnega sodnega predsedstva v Ljubljani.

Obesil se je. V gozdu pri Dravljah so našli 27. sept. obešenega Luka Cuznarja, železniškega spredovnika iz Sp. Šiške št. 117. Cuznar je odšel še 19. sept. od doma.

Pasja steklina v črnomaljskem okraju. V črnomaljskem okraju je pred nekaj časom stekel neki pes in obgrizel več drugih prostih in priklenjenih psov, katere je konjač potem obstrelil. Le-ti psi so tudi obgrizli in ranili več oseb katere so na odredbo okrožnega zdravnika morali prepeljati v Pasturjev zavod na Dunaj.

Z južnega bojišča se je pripeljal ranjen e. kr. rez. poročnik dr. Ivan Gogala, uradnik e. kr. drž. policije v Ljubljani. Sovražnikova krogla mu je šla skozi nogo.

Nadporočnik Rajmund Zalar je umrl na Dunaju.

Na severnem bojišču pri Grodku je padel, zadet od karteče, rezervni poročnik Oton Tutta, oficial Kranjske hranilnice v Ljubljani. Bil je takoj mrtel. Zapuščena vdova in enega otroka. — Vest, da je mrtel stotnik 27. pešpolka Blaschke, ni resnična. Stotnik Blaschke je le ranjen in se nahaja sedaj v Ljubljani v hotelu "Union".

V desno roko je ranil šrapnel stotnika 17. pešpolka Alfonza Žerjava. — Težko je bil ranjen tudi gimnazijski suplent Ludovik Vagaja.

Smrtna nezgoda. V premogokopu v Trbovljah je prišel 15letni delavec Mihael Skaberne med gonilno kolo in jermen. Strgalo mu je obleko s telesa in ga vrгло potem na stran. Zlomljenih ima več kosti in ima močnejše notranje poškodbe. Ponesrečenca so prepeljali v deželno bolnišnico v Ljubljani, kjer je pa umrl.

S kostanja padel. 23. sept. popoldne je splezal 11letni deček Jožef Pleskar na Opekarski cesti v Ljubljani na nek kostanj, da bi ga tresel. Deček je padel s kostanja in se na glavi in na levi roki znatno poškodoval. Ostal je v domači oskrbi.

Smrtna železniška nesreča. 21. sept. popoldne je šel 9letni čuvajev sin Stanislav Šebenik iz Laz po železniškem tiru proti Planini. Pri kilometru 477,203 je opazoval tovorni vlak št. 69, ki je vozil proti Trstu. Tedaj pa je privozil tržaški brzovlak, podrl dečka na tla ter mu strl glavo.

Dve nezgodi vojakov na železnici. Blizu Ernovca je padel z vojaškega vlaka brambovec 73. pešpolka Jožef Buberl. Pri padcu s precej naglo vozečega vlaka mu je odtrgalo obe nogi nad kolonom popolnoma in tudi leva roka se je držala še le na meso. Nesrečnega so spravili v Gradec. — V šentiljskem predoru je pa lokomotiv vrgla na tla in ubila domobranca Martina Vinška.

Ponesrečen avtomobil. Avtomobil Železniki—Škofja Loka, ki je vozil 27. sept. popoldne okrog pol dveh v Ljubljano, se je kake pol ure od Loke razbil. Utrgala se je veriga na nekem klanecu in avtomobil je z vso silo štrbunknil nizdol. V njem se je peljalo sedem oseb, ki so vse več ali manj poškodovane.

Kap zadela je 16. sept. zvečer ob pol 6. v tirolskih nasadih u mirovljenega spredovnika vdovelega Frana Fajdiga, roj. v Zaklancu ter stanujočega v Ljubljani.

Slovenski častnik padel. — Na severnem bojnem polju je padel domobranski stotnik Ivan Kobe iz znane rodbine Kobe-Mramorjeve v Novem mestu. Pred več leti je služboval v Pulju pri ondotnem domobranskem polku.

Padel je na severnem bojišču častnik 27. pešpolka Lilleg, brat ljubljanskega občinskega svetnika Maksa Lillega. Boril se je z nasprotnikom celo s pestmi.

Teško je bil ranjen na bojišču enoletni prostovoljec Gregorič, sin primarija in dež. poslanca dr. V.

Gregoriča. Ranjen je bil tako težko, da se je moral dalj časa zdraviti v bolnici na Dunaju.

Oproščen. — Iz Brezice poročajo: Tukajšnji brivec Holy, ki je bil tudi obtožen radi "velezdaje" in se nahajal v zaporu deželno-brambovskega sodišče v Gradcu, je bil te dni brez vsakega zaslišanja izpuščen, ter zopet sam vodi svojo obrt.

Dela v strugi Ljubljanice so bila vsled pomanjkanja delavcev 3 do 4 tedne ustavljena. Sedaj so pa zopet pričeli z delom. Obrežno zidovje na desnem bregu med Jubilejnim in Šentpeterskim mostom je končano do Romove hiše. Na levem bregu je pa med imenovanimi mostovima obrežno zidovje popolnoma končano. Na levem bregu med Jubilejnim in Franciškan-skim mostom je obrežno zidovje končano, medtem ko na desnem bregu še podirajo staro zidovje. Sedaj delajo obrežno zidovje na desnem bregu med Št.-jakobskim in Hradeckega mostom. Poglobljevalna dela pri prisilni delavnici in v Mostah bodo v poznejšem času zopet nadaljevali.

Med Ljubljano in Škofjo Loko so dobili avtomobilno zvezo. Avtomobil vozi po dvakrat na dan.

Smrtna kosa. — V Prašici je umrl veleposesnik Franc Cvenkelj in je bil pokopan dne 15. sept. v Lešah. — Iz Mengša poročajo: Učiteljica gospa Franja Stepišnik je dne 20. sept. po kratki bolezni umrla.

Na bojišču padel. — Iz Celja poročajo: Na srbskem bojišču je padel 20. avgusta stotnik Rihard Wambrechtssammer iz znane celjske rodbine. Služil je pri 79. pešpolku na Reki in je bil šele pol leta poročen.

Dva ranjena slovenska učitelja. Martin Vrečko, učitelj v Šostanju, ter I. Blazinšek, učitelj v Zibiki, sta bila ranjena na severnem bojišču: prvi v roko, drugi pa v nogo.

Banov bratranec padel v boju. Grof Bela Csaky (Čaki), poročnik domobrskih huzarjev, bratranec hrvaškega bana barona Škrleca, je padel 15. avgusta pri Stojanovu v boju proti Rusom.

Poizkušen rop. — Ko se je posestnica Amalija Vrhune od Sv. Duha vračala iz Škofje Loke in šla skozi gozd, jo je iz zasede napadel mlad človek, ter ji skušal potegniti denar iz žepa. Na ženino vpitje je pa prihitel neki mož, kakar je zlikovec pobegnil. Zandarmerija je mladega zločinca izsledila in aretirala v osebi 16letnega kočarskega sina iz okolice.

Predrzen tat. — V noči od 16. do 17. sept. je prišel v farovško dvravnico na Trsteniku predrzen uzmovč k rast kure. Blizu speči hlapec, ko začuje kurji vik, hitro skoči gledat, kaj je. Ko vidi, zakaj da gre, pograbl vrata, da bi tička v dvravnico zaklenil. Tatu pa seveda ta namera ni bila všeč. Začela se je borba, kdo bo obvladal duri. Ker je tatu trda predla, pograbl poleno in udari hlapec z vso močjo po glavi, da se mu je v trenotku vlika kri. Tat je bos pete odnesel, pustil pa je vrečo z dvema kurama. Za to smolo se je menda maščeval, da je pred vasjo Trstenik vlomil vrata v kapelico Žalostne Matere Božje in oropal nabitnik.

Na stražo streljal. — Dne 16. sept. zjutraj sta pripeljala dva orožnika iz Brezovice špijonaže osumljenega težko ranjenega mehanika Emerika Panjan, doma iz Siska, stanujočega v Ljubljani Dunajska cesta 29. Kolikor je znano, je streljal s samokresom na stražo nakaž ga je straža z dvema streloma težko ranila.

Griza. — Med ranjenci in bolniki, ki prihajajo z bojišč, so tudi taki, ki imajo grizo.

Nesreče. — Brezovšek Terezija iz Dola pri Borovnici je 10. avg. gnala na verigi kravo past. Ko je došla na pašnik, je hotela kravi odvezati verigo. Krava je poskočila, pri tem se je Brezovšek zapletla med verigo, ki je utrčila palec desne roke. — Na državnem kolodvoru v Šiški je pri lokomotivi počila cev in padla kurjača Fr. Marken na desno roko, ter mu prerežala žile. — 2letna Ivana Smrtnik v Podolnicah pri Horjulu je šla s svojo 4letno sestro na pod, kjer je bila slamoreznica, s katero sta se igrali. Pri tem je dobila mlajša sestra hude poškodbe na desni roki.

Pogreša se v Ljubljani 11letna Ivana Stepič.

ZOPET

pošiljamo denar v staro domovino, po ravno istih cenah kakor preje.

Prodaja parobrodskih listov (šif-kart) je vstavljena do nove objave.

Za vse bankovno poslovanje obrnite se na dobro znano in zanesljivo

KASPAR STATE BANK

1900 Blue Island Ave., Chicago, Ill.

Ameriška Državna Banka

1825-1827 Blue Island Avenue

vogal Loomis ulice
Chicago.

KAPITAL \$500,000.00

VLOŽENA GLAVNICA \$2,300,000.00

JAN KAREL,
PREDSEDNIK.

J. F. ŠTEPINA
BLAGAJNIK

Naše podjetje je pod nadzorstvom "Clearing House" čikaških bank, torej je denar popolnoma sigurno naložen. Ta banka prevzema tudi uloge poštne hranilnice Zdr. držav. Zvršuje tudi denarni promet S. N. P. J. Uradne ure od 8:30 popoldne do 5:30 popoldne; v torek in četrtek je banka odprta do 9 ure zvečer. Denar vložen v našo banko nosi tri procente. Bodite uverjeni, da je pri nas denar naložen varno in dobičkonosno.

KADAR potrebujete društvene potrebe kot zastave, kape, regalije, uniforme, pečate in vse drugo obrnite se na svojega rojaka

F. KERŽE CO.,
2711 South Millard Avenue.
CHICAGO, ILL.

Cenike prejmete zastonj.

Vse delo garantirano.

5 pristnih pijač, Kranjski Brinjevec, Slivovic, Tropinovec, Grenko VINO in in to so: Highlife Bitters. Moja trdka ja prva in edina slovenska samostojna v Ameriki, ki importira žgane pijače naravnost iz Kranjskega. Naročite si poskusni zaboj, koliko steklenic in katere pijače hočete, samo da bo eden zaboj, 12 steklenic. Moje cene so nižje nego kjerkoli drugje, ker mi ni treba plačevati dražih agentov. Prodajam samo na debelo. Pišite po cenik.

A. HORWAT,
600 N. Chicago, St., Joliet, Ill.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET

TEL. 1475

JOHNSTOWN, PA.

Nevspešnost.

Kadarkoli ste neuspešni, nikar ne pripisajte to svoji usodi. Poskusite najti vzrok in čudili se boste, kako mnogokrat ste sami krivi neuspešnosti. Odstranite vedno vzroke, če je mogoče, in ogibajte se jih v bodoče. Če je vaše zdravje v nevarnosti — posebno če niso v redu prebavni organi, pa niste uspeli z nobeno remeduro, tedaj poskusite.

Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino,

ki je le v redkih slučajih neuspešno. Posebno zanesljivo deluje na prebavne organe, ker pred vsem očisti neprebavljene snovi da so možne vršiti brez vsake pomoči svojo funkcijo.

Ta moderen pripomoček ima prijetno grenak okus in deluje hitro in uspešno. Rabite ga kadarkoli Vam poide tek, kadar Vas nadleguje zaprtje in njega posledice, kadarkoli imate bolečine v želodcu in trpite na kašnji mladitji, ki so posledice zaprtju.

JOS. TRINER

Uvaževalec in izvaževalec.

1333-1339 So. Ashland Ave.

Chicago, Ill.

Ne pozabite, da ima TRINERJEV LINIMENT dober učinek za reumatične in neralgične bolečine, v slučajih otrdelosti mišic in gibov, v slučajih otekline in izmaklenosti.